Розділ І

Перша поява Ципи. Випадок з капітаном Пилипеєм. Пошуки починаються.

Почалася ця дивовижна історія з випадку настільки ж несподіваного, наскільки й комічного.

П'ятикласники Женя Кисіль і Вітасик Дорошенко, ховаючись за парапетом набережної, спостерігали за кормою трипалубного красеня-теплохода "Квітка-Основ'яненко". Там стояв капітан Семен Іванович Пилипей і про щось розмовляв з матросом Платошею. Капітан був високий, стрункий, статурний, у сліпучому кремовому кітелі і неймовірно прекрасному кашкеті з таким самим кремовим верхом, чорним околишем, золотим крабом і золотими позументами на чорному лакованому козирку.

Матрос Платоша у засмальцьованій тільняшці і лиснючих кльошах виглядав поряд з капітаном, наче гидке каченя поряд з білим лебедем. Хлопці боляче це переживали, бо матрос Платоша був, можна сказати, їхнім другом — вони упродовж трьох останніх днів ловили разом рибу з десятого причалу, де майже ніколи не швартувалися кораблі. Сьогодні Платоша обіцяв пустити їх на свій теплохід, поки до посадки ще було кілька годин і обстановка дозволяла. Тому хлопці з нетерпінням чекали, коли ж капітал, нарешті, добалакає й піде.

Капітан добалакав, але не пішов. Навпаки, пішов Платоша. Певне, капітан кудись його послав. А сам капітан витяг люльку, натовк її тютюном і запалив. Звідти війнув вітерець, і до хлопців долинули пряно-медові солодкі пахощі. Хлопці перезирнулися й заздро зітхнули.

Та й хіба можна було не зітхнути заздро, дивлячись на втілення мрій усього хлоп'ячого народу земної кулі.

І тут на кормі за спиною отого втілення раптом з'явився хлопчик. Женя й Вітасик з таким захопленням дивилися на капітана, що навіть не встежили, як і звідки хлопчик з'явився. Побачили його вже тоді, коли він підходив до капітана ззаду. Хлопчик був такого ж віку, як і вони, мабуть, теж п'ятикласник. Худий, гостроносий, капловухий, з рудим настовбурченим чубчиком. Він обійшов капітана, глянув на нього ззаду і сказав:

— Пилипей? Здоров! Привіт тобі від Вороного!

Женя й Вітасик почули слово в слово те, що він сказав. Хоча, коли капітан говорив з Платошею, не чули анічогісінько. Теж річ дивна…

Але те, що відбулося потім, було просто фантастично.

Капітан вирячився на хлопчика з таким жахом, який буває тільки в кіно. Щелепа його одвисла, очі мало не вилізли на лоб.

— Ципа? — прохрипів капітан. Женя й Вітасик теж це почули дуже чітко.

— Я! — весело сказав хлопчик.

— Ні! Ні! Ні! — Капітан у паніці швидко позадкував, перечепився об фальшборт, який був йому трохи вище колін, і, змахнувши руками… шубовснув у воду.

Женя й Вітасик тільки побачили, як неймовірно прекрасний капітанський кашкет, наче чайка, злетів з його голови, плавно опустився на воду і загойдався на хвилях.

— Людина за бортом! — дзвінко закричав Ципа, схопив рятівний круг і кинув у воду.

І майже тієї ж миті згори, з верхньої палуби кинувся у воду матрос у кльошах і в тільняшці. Ще коли він летів у повітрі, хлопці зрозуміли, що то був Платоша.

На набережній уже юрмилися цікаві і, перехилившись через парапет, збуджено вигукували:

— Га?

— Де?

— Хто?

— Потонув!

— Скинули!

— Та ні! Щось украв і тікає!

— Держи!

— Лови!

— Хапай!

— Он-он! Виринув!

І звідки вони тільки беруться, ті цікаві?

Щойно нікого не було — мить! — і вже цілий натовп.

Капітан, мокрий як хлющ, одфоркуючись, вилазив на гранітні сходи.

За ним, переможно тримаючи в руках капітанський кашкет, вигулькнув з води Платоша.

— Семене Івановичу! Що таке? Як же це ви? — Платоша намагався говорити співчутливо, але губи мимохіть розтягалися у посмішку.

— Та хай йому біс! Перечепився… ненароком… Тьху! — ніяково одмахувався капітан і нервово крутив головою. Хлопці теж роззирнулися. Та ні на кормі, ні серед людей на набережній Ципи не було. Ципа зник.

Платоша, закинувши назад голову, замахав нагору до цікавих, що позвішувалися з парапету:

— Ну чого? Чого? Розходьтеся! Видовище влаштували! Цирк вам, чи що? Чуєте — перечепився капітан ненароком. Виробнича травма. Розходьтеся! Ну! От безсовісні! Ідіть-ідіть!

Та натовп розходитися не поспішав.

— Ха-ха! Капітан!

— Шубовснув! Ха-ха-ха!

— Оце капітан!

— З власного корабля падає!

— Ха-ха-ха!

Безжальний народ цікаві. Особливо у натовпі, в гурті. Батька рідного не пожаліють — засміють.

І тільки тоді, як Платоша з капітаном сховалися на кораблі, люди почали розходитися. Та й то неквапом, жваво обговорюючи кумедну подію.

Чи їм робити нічого? Чи вони ніде не працюють? Наче немає в них ні обов'язків, ні інтересів ніяких. Тільки й блукають по місту, чекаючи, поки щось десь станеться, щоб одразу збігтися і загаласувати збуджено…

Набережна вже порожніла, а Женя й Вітасик все ще не йшли, сподіваючись, що Платоша вийде до них, як обіцяв.

І таки дочекалися.

Платоша збіг по трапу сухий, чистенький, молодецький — у новій тільняшці і напрасованих, видно, святкових кльошах.

Підбіг до хлопців:

— Братва! Вибачайте, сьогодні нічого не вийде… Ви ж, мабуть, бачили… — і усміхнувся багатозначно.

— Бачили, — одночасно сказали обидва.

І тут же розказали все, що бачили й чули.

— Ципа? Гм… Інтересно! — Платоша підняв брови і схилив голову набік. — Мені теж здалося, наче на корму шмигнув якийсь хлопець, як я вийшов. А капітан запевняє, що на кормі нікого не було, що він просто прикурюючи, позадкував, перечепився об фальшборт і… Інтересно!

— А що за людина ваш капітан? — спитав Женя Кисіль.

— Питаєте! Молоток! — Платоша підніс догори великий палець. — Вища кляса!

— Не боягуз? — спитав Вітасик Дорошенко.

— Та ви що?! Як то кажуть, пройшов вогонь, воду й мідні труби. І пожежі на кораблі гасив, і тонув, і виринав, і з піратами бився… Всього було! Дай боже вам бути такими боягузами, як він.

— А чого ж він так злякався? — здвигнув плечима Женя.

— То вам здалося. Не злякався, а просто… хто його зна…

— Обом одразу здалося? Так не буває, — сказав Вітасик.

— Ну… не знаю, — розгублено розвів руками Платоша. Потім подумав і сказав:

— Хлопці! Треба було б того Ципу відшукати. Я б і сам цим зайнявся, але сьогодні ж увечері відпливаємо… Ви ж розумієте…

— А де його шукати? — непевно сказав Женя і перезирнувся з Вітасиком. Вітасик мовчки знизав плечима.

— Ну, ви артисти! — пхикнув Платоша. — Щоб не знайти Ципу? Це ж не якийсь Андрійко, чи Антоша, чи Павлуша, чи Вадик? Ципа! Не так багато Цип на світі. Референдум! Знаєте, що це таке? Питайте і допитаєтесь.

— Ну… ми спробуємо… — Женя знову перезирнувся з Вітасиком.

— Спробуємо, — кивнув Вітасик.

Розділ II

До справи підключається капітан міліції Попенко, а згодом дружина капітана міліції Горбатюка.

Капітан міліції Анатолій Петрович Попенко був завзятим рибалкою. За будь-якої вільної хвилини та слушної нагоди хапав вудочки й гнав на Дніпро.

Сьогодні в нього саме почалася відпустка, а дружина "відпускалася" лише через тиждень, і тільки тоді вони мали їхати у село до його батьків, де вже два місяці гостював їхній п'ятирічний Андрійко. І тому не дивно, що Анатолій Петрович схилявся з вудочками над водою на десятому причалі, коли сталася ота пригода з капітаном Пилипеєм. Вудочок у Анатолія Петровича було три, і, захоплений поплавцями, він не встеріг самої пригоди, що сталася біля третього причалу, де швартувався "Квітка-Основ'яненко", бачив лише натовп цікавих.

І, вгледівши знайомих хлопців Женю Кисіля та Вітасика Дорошенка, що заклопотані йшли звідти набережною, звичайно, не втримався і спитав:

— Привіт, хлопці! Що там таке сталося?

Хлопці наче зраділи, побачивши капітана Попенка, і, перебиваючи один одного, почали розказувати. Під кінець Женя Кисіль сказав:

— По-моєму, це варте уваги слідчих органів.

— Так-так, — мотнув головою Вітасик Дорошенко. Після тієї дивовижної історії з таємничим голосом за спиною вони виявляли особливу пильність і всюди шукали кримінальної таємниці.

Попенко поблажливо усміхнувся:

— Ну, хлопці, не поспішайте. Так усіх на світі, без винятку, запідозрити можна. Тим більше ви кажете, що коли капітан говорив з матросом Платошею, ви нічого не чули. А як говорив той Ципа — то слово в слово. Не виключено, що вам щось учулося.

— Обом одне й те саме? — недовірливо скривився Женя.

— Не виключено. Вірні добрі друзі і думають і почувають однаково… Раптова поява на кормі якогось хлопчика просто могла здивувати капітана, він позадкував, від несподіванки перечепився й шубовснув.

— А чого ж капітан запевняв Платошу, що ніякого хлопчика взагалі не було? — спитав Вітасик.

— Ну, як ви не розумієте! Незручно було йому, що він, капітан, начебто злякався якогось пацана і впав у воду. Реноме своє захищав.

— Що?

— Ну, честь мундира капітанського.

Хлопці зітхнули. Не хотілося їм розлучатися з думкою, що вони були свідками чогось дивного й загадкового.

Але Анатолій Петрович говорив логічно й переконливо. І таємничий Ципа буквально на очах перетворювався на звичайного пацана, який своєю несподіваною появою призвів до кумедного випадку з капітаном. І вже не були вони певні на сто відсотків, що справді чули оті дивні слова. Коли люди аж надто чекають таємниць, уява іноді підводить їх.

Хлопці ще раз зітхнули і попрощалися з капітаном Попенком.

Анатолій Петрович якусь годину постирчав над байдужими нерухомими поплавцями і змотав вудочки. Кльову не було.

Вдома, біля дверей ліфта, вій зіткнувся із своїм другом і сусідою капітаном Горбатюком Степаном Івановичем, який повертався з роботи.

— О! Ну як улов?

— Ні хвоста! — махнув рукою Попенко.

— То заходь до нас. Жінка якраз борщ приготувала і ковбаси домашньої підсмажила. Нема кращої риби, як ковбаса. Ходімо! Тим більше за агентурними даними твоя обіду не варила. Підганяє до відпустки звітність. Прийде пізно.

Попенко спробував відмовлятися ("Та я вже поїв у кафе, не голодний, дякую"), але Горбатюк і слухати не захотів:

— Не бреши. В жодне кафе у такому вигляді, та ще з вудочками не пускають. Без розмов!

І коли двері кабіни на їхньому останньому дванадцятому поверсі розчинилися, воля капітана Попенка була вже зламана.

— Ну гаразд, зараз переодягнусь і зайду.

Смажена домашня ковбаса так принадно шкварчала і видавала такі запаморочливі пахощі, а борщ так апетитно парував, що капітан Попенко заплющив очі і схопився за серце:

— Ой! Я зараз зомлію.

— Ти ж не тенор, — засміялася Ніна Олександрівна і раптом прикусила язика.

Горбатюк кинув на неї швидкий погляд:

— А що — твої тенори вже й умлівають?

Ніна Олександрівна нічого не сказала, одвернулася до плити, розливаючи ополоником борщ у тарілки. Обідали вони, як завжди, на кухні.

— Та що там тенори, зараз капітани з кораблів у воду падають, — засміявся Попенко. І почав розповідати про випадок на пристані. А коли він вимовив ті слова, які за твердженням хлопців начебто сказав Ципа капітану Пилипею, Ніна Олександрівна раптом зойкнула, випустила з руки ополоник, і він булькнув у каструлю, розбризкавши борщ по плиті.

— Що таке? — звів на неї очі Горбатюк.

— Ні, нічого, — знітилася Ніна Олександрівна.

— Ти, мабуть, забула, що я все-таки слідчий... — усміхнувся Горбатюк.

— Нам все відомо! Признавайся! — жартівливо нахмурив брови Попенко.

— Я обіцяла не говорити, — почервоніла Ніна Олександрівна.

— Кому? Сокирку?

— Яка різниця, — зовсім розгубилася Ніна Олександрівна.

— Ой, дивись! Доведеться, мабуть, мені таки його заарештовувати.

— Нічого не вийде. Він щойно відчалив.

— Куди?

— В Одесу. А потім навколо Європи.

— Звичайно, якщо ти обіцяла, то не говори. Але тоді тримай себе в руках. Не виказуй хвилювання.

— Це… це просто неймовірно, — тихо промовила Ніна Олександрівна.

— Ну хоч не інтригуй нас далі.

— Ні! Я не можу… Я мушу розказати… Бо… бо це дуже… Хай уже пробачає мені Іван Романович, але…

І Ніна Олександрівна почала розповідати.

Та оскільки вона дуже хвилювалася, збивалася і по кілька разів повторювала одне й те саме, ми не будемо передавати її розповідь, а просто повернемося у вчорашній день.

Розділ III

"Не кажіть нікому! Навіть чоловікові!"

Дружина капітана міліції Горбатюка Ніна Олександрівна працювала адміністратором у філармонії.

Багато було у філармонії артистів — і тенори, й баритони, й баси, навіть один бас-профундо, тобто такий низький, густий і громоподібний,

що коли він брав найефектнішу ноту, з люстри градом сипалися на голови глядачам кришталеві висюльки, а в кабінеті головбуха сам собою одчинявся сейф.

Але все-таки не той бас-профундо, не інші баси й баритони, а звичайнісінький ліричний тенор Іван Романович Сокирко був найбільшим улюбленцем публіки й адміністрації. Бо не лише сила голосу обумовлює успіх співака, а щось таке, чому немає назви на людській мові, що зветься душею пісні, а що таке та душа, ніхто сказати не може.

І коли співав Сокирко "Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю, чому я не сокіл, чому не літаю", погляд його враз робився соколиним, а за плечима, здавалося, виростали крила, ще мить — і злетить Іван Романович над сценою, випурхне крізь відчинені на гальорці двері у вікно і шугоне у надхмарні висоти. І поклонниці його таланту, стиснувши кулачки, із завмиранням серця молили бога, щоб цього не сталося, бо хто ж тоді на "біс" виконає "Яблука на снігу", "Ах, вернісаж" та "Ой не світи, місяченьку".

Ніна Олександрівна, як і вся адміністрація, була гарячою прихильницею тенора Івана Романовича Сокирка. З свого боку Іван Романович виділяв Ніну Олександрівну з усієї адміністрації і саме їй раз у раз дарував то квіти, якими його обсипали після концерту, то цукерки, а то й плитку шоколаду "Лотос", спеціально куплену для неї у буфеті філармонії.

Решта адміністрації ту особливу симпатію тенора до Ніни Олександрівни давно помітила й дозволяла собі хихикати і робити різні прозорі натяки.

Проте Ніна Олександрівна була вища тих натяків, не ображалася і сама підсміювалася, бо щиро любила свого капітана міліції Горбатюка і ніколи в світі не зрадила б його. Капітан Горбатюк це прекрасно знав,

вірив своїй дружині, хоча іноді жартома казав: "Ой, дивись, заарештую я твого Сокирка за зловживання службовим становищем!"

Сьогодні, зайшовши до адміністраторської, Ніна Олександрівна виявила на своєму столі не одну, як завжди, а три плитки шоколаду "Лотос" і коротеньку записочку: "До побачення. Не забувайте вірного Вам С.".

"Ну це вже занадто! — спалахнула Ніна Олександрівна. — Скоро він мені весь буфет перетягне. Одну залишу, а дві поверну" — і, схопивши дві плитки, вона рішуче попрямувала до артистичної, звідки чулися рулади Івана Романовича. Через півгодини мав початися останній у цьому сезоні його сольний концерт. Завтра він вирушав пароплавом до Одеси, а звідти у закордонний круїз по країнах Європи. Він давно мріяв про цю поїздку і майже всім працівникам філармонії наобіцяв сувенірів, не кажучи вже про Ніну Олександрівну. Рік видався для Івана Романовича дуже важкий, він багато концертував по всій Україні і мав цілковите право на відпочинок.

По коридору попереду Ніни Олександрівни до артистичної швидко йшов якийсь хлопчик років одинадцяти-дванадцяти. Обличчя ззаду їй не було видно, лише відстовбурчені вуха, кумедний рудий їжачок і тоненьку шийку.

Ніна Олександрівна ще подумала: "Що це за хлопчик? Концерт вечірній, дорослий, до шістнадцяти не пускають. І ні на кого з дітей працівників не схожий. Треба спитати". Але не встигла. Хлопець уже одчинив двері артистичної і ступив крок уперед.

Іван Романович стояв обличчям до дверей і саме брав верхнє "ля", коли побачив хлопчика. І так і застиг із роззявленим ротом, замовкнувши.

Ніна Олександрівна почула, як хлопець дзвінким голосом сказав:

— Сокирко? Здоров! Привіт тобі від Вороного!

І тут Піна Олександрівна побачила, що обличчя Івана Романовича конвульсивно пересмикнулося, рот скривився, очі затуманилися, він враз поточився і...

Ніна Олександрівна скрикнула й кинулася до артистичної.

Іван Романович лежав на підлозі горілиць, розкинувши руки, нерухомий і якийсь незвично довгий. Їй спершу здалося, що він неживий. Але схилившися, відчула — дихає. Вона схопила графин з водою, і тільки тут побачила, що кімната порожня — хлопчик зник.

Іван Романович розплющив мокрі, наче заплакані очі (Ніна Олександрівна вилила йому на голову майже весь графин):

— Га? Що?.. Ох!..

— Що з вами? Я так злякалася! Що це за хлопчик? Що він вам сказав? Ви його знаєте?

Обличчя Івана Романовича враз закам'яніло. Якусь хвилю він мовчав, потім здивовано закліпав очима:

— Який хлопчик? Я не бачив ніякого хлопчика!

— Як?!. Він вам сказав: "Сокирко? Здоров! Привіт тобі від Вороного!" Я сама чула.

— Ні-ні! Вам здалося. Я не бачив ніякого хлопчика... Просто я співав, узяв верхнє "ля". І раптом в очах потемніло, земля пішла обертом, і... більше нічого не пам'ятаю... Видно, страшенна перевтома. Гіпертонічний криз. Тільки не кажіть нікому! Я вас благаю! Ніно Олександрівно! Дорога!

Благаю! Бо ж соромно. Засміють! Здоровенний дядько, а зомлів, як дівчина. Прошу вас! Нікому! Навіть чоловікові.

Ніна Олександрівна розгублено здвигнула плечима:

— Ну… що ж… Добре…

Останній концерт тенора Сокирка відмінили. Через несподівану хворобу артиста.

Це було вчора, напередодні випадку з капітаном Пилипеєм.

Розділ IV

Вчинки, незбагненні для звичайних людей, роблять не лише люди мистецтва.

— Мда… — сказав капітан Горбатюк, коли дружина закінчила розповідати. І почухав потилицю.

— Тоді, мабуть, хлопцям не вчулося, — сказав капітан Попенко.

— Що ж це може означати? Ваша версія, капітане Попенку!

— Перше, що спливає на думку: і Пилипей, і Сокирко злякалися не хлопця, а його слів. Отого привіту від Вороного.

— Я теж так думаю. Чогось одразу згадалася ота "чорна мітка" піратська з "Острова скарбів".

— Можливо, знову маємо справу з рекетом.

— Але чого вони вплутують у цю справу хлопчика?

— Якщо цей Вороний — карний злочинець, то чекати від нього високої моральності і педагогічного такту годі.

— Стривай, — Горбатюк запитально глянув на дружину. — Ти сказала, що твій Сокирко щойно відчалив...

— Так... Ой! — Ніна Олександрівна завмерла. — На теплоході "Квітка-Основ'яненко"! Уявляєте?

— Де капітаном товариш Пилипей! — Горбатюк виразно глянув на Попенка.

— Ін-те-рес-но! — Попенко схилив голову набік, замислюючись.

— Збіг? Випадковість? Чи... — роздумливо мовив Горбатюк. — Ти казала, що він вирушає в круїз навколо Європи?

— Так... З Одеси...

— Але "Квітка-Основ'яненко" не рейсовий, а екскурсійний. До Одеси і назад. А назад йому не треба. Який сенс платити зайві гроші? Удвічі більші. — Горбатюк знизав плечима. — Не розумію.

— А мене якраз це не дивує, — сказала Ніна Олександрівна. — Люди мистецтва іноді роблять вчинки, незбагненні для звичайних людей. Він, до речі, казав, що давно мріяв проїхатися по Дніпру. Спокійно. Не "Метеором" чи "Ракетою", а саме теплоходом. Рейсові теплоходи на таку відстань давно відмінили. Сім'ї в нього нема. Гроші є. З дружиною розлучився, дітей в них не було.

— Цікаво, чи знайомі вони між собою — Пилипей і Сокирко?

— Я ніколи не чула від Івана Романовича цього прізвища — Пилипей. Путівку на теплохід він купив уже два тижні тому. Якби був знайомий з капітаном, я думаю, обов'язково сказав би. Він взагалі любить підкреслювати свої престижні знайомства. А капітан такого теплохода…

— Ти маєш рацію, — погодився Попенко. — Мабуть, сказав би… Артисти такий народ…

— Якщо вони незнайомі, тим ситуація цікавіша й небанальніша… От же, їй-богу! — його дедалі більше розбирала професійна криміналістична цікавість.

— Коли "Квітка-Основ'яненко" вирушає? — глянув Попенко на Ніну Олександрівну.

— Я ж кажу — щойно відчалив. О восьмій. А зараз чверть на дев'яту.

— Невже ми не дізнаємося, у чім тут справа? — з досадою мовив Горбатюк.

— Сокирка я побачу лише через місяць, — усміхнулася Ніна Олександрівна.

— А "Квітка-Основ'яненко" повернеться через дванадцять днів, — сказав Попенко. — Проте якщо і капітан і тенор уже зараз відмовляються визнати, що бачили хлопчика, то жодних гарантій нема, що вони визнають це потім. Розмова з ними нічого не дасть.

Запанувала мовчанка.

Борщ холов на столі. Ніхто навіть ложки не взяв до рук.

Ніна Олександрівна стояла біля вікна розгублена й винувата — наче це вона загадала їм цю нерозгадну загадку.

Друзі сиділи за столом задумані й похмурі.

— Ви знаєте, — тихо сказав нарешті Горбатюк. — У мене таке враження, що під час рейсу на теплоході щось станеться. От таке передчуття, інтуїція…

— Перестань! — сказала Ніна Олександрівна, але впевненості в її голосі не було.

— Мені чогось здається, що й Ципа зараз на кораблі, і Вороний… — Горбатюк глянув на Попенка, чекаючи, як завжди, заперечень. Але той заперечувати не став:

— Цілком можливо…

— То що будемо робити, капітане Попенку? Ваше рішення?

— Підстав для того, щоб розпочинати кримінальну справу і створювати оперативну групу, явно недостатньо. Однієї інтуїції та смутних здогадів малувато.

— Так. Офіційно починати розслідування справді неможливо. А от неофіційно, приватно…

— А де взяти приватного детектива?

— У мене є один на прикметі.

— Хто?

— Ти!

— Що?! Жартуєш?

— Ні! — Очі Горбатюка вже горіли тим азартним вогнем, який був добре відомий Попенку ще з дитинства, — коли його шкільний друг задумував якусь авантюру, зупинити його було неможливо.

— Припини! Припини! — підхопився Попенко.

— Стьопо! — благально вигукнула Ніна Олександрівна. Але обидва вигукували більше, як то кажуть, для годиться. Бо добре знали, що нічого вже не допоможе.

— Твоя Наталка іде у відпустку через тиждень, — розвертав докази Горбатюк. — А круїз "Квітки-Основ'яненка" дванадцять днів: шість до Одеси і шість назад. Сокирко їде тільки до Одеси. І тобі треба тільки туди. Назад повернешся літаком. Отже — один день навіть у запасі.

— А як це практично? "Квітка-Основ'яненко" вже в дорозі. Як у кіно, доганяти на катері? Смішно!

— Ні. Доганяти не треба. Перша зупинка у Каневі. Завтра вранці. Треба підсісти.

— А путівка?

— От про це треба подбати. Зараз буду старатися. У мене є знайомі на річковому вокзалі.

— Так. Чого-чого, а знайомих у тебе всюди повно…

— Оперативнику без цього не можна, — Горбатюк уже набирав номер телефону. — Алло! Тамаро Григорівно? Добрий вечір! Горбатюк. Пробачте за турботи. "Квітку-Основ'яненко" вже відправили? Ясно. А як у них там — комплект? Путівки ніхто не здавав?.. Що ви кажете? Люкс?.. Сімсот?.. Дорогувато… Здали. Що ви кажете? На чотирьох?.. Ви вгадали. Треба підсадити одного нашого товариша… Ні, не чотирьох. Одного. Я? Ні! На жаль, сам не можу. Розумію, що тільки в Каневі. Ну, ми будемо думати. Дякую, дякую. Ви скільки ще там будете? Ясно. Ми під'їдемо.

— Ну, що? — спитала Ніна Олександрівна, коли Горбатюк поклав трубку.

— Є вільний двомісний люкс. Але… ціну ви чули… Ну і буквально сьогодні вранці одна сім'я здала путівки на чотиримісну каюту. У когось там гострий приступ апендициту, поклали в лікарню, який вже там круїз, — Горбатюк зітхнув і мрійливо подивився у стелю. — Ех! Якби можна було теж цілою сім'єю… Для конспірації…

— Ну, вибач. Змотатися у село за Андрійком, а потім у Канів навіть на своїх "Жигулях" я аж ніяк не встигну. Та й батько з мамою не поїдуть нізащо, не кинуть своє птаство напризволяще…

— Не іронізуй. Слухай, а що як загітувати наших пацанів, Женю і Вітасика? По-перше, вони єдині, хто бачив в обличчя того Ципу. Це дуже важливо. Тільки вони можуть його впізнати. По-друге, для них була б така радість. На першокласному теплоході. Ще й загадкова детективна пригода. Чого не зробити хлопцям свято? І, може, з їхніх батьків хтось зможе. Я дзвоню!

Не встигли Ніна Олександрівна та Попенко зреагувати на його слова, як Степан Іванович уже набирав номер Дорошенків (йому так часто доводилося дзвонити їм під час тієї історії із зникненням Вітасика, що він знав номер напам'ять).

Попенко глянув на Ніну Олександрівну і усміхнувся:

— Вчинки, незбагненні для звичайних людей, роблять не лише люди мистецтва!

Ніна Олександрівна тільки махнула рукою.

Розділ V

Шлях на Канів.

Женя й Вітасик сиділи впритул один до одного, дивилися через плече капітана Горбатюка вперед на дорогу, раз у раз перезиралися і нервово гигикали. Радісне збудження не полишало їх.

І хоча Вітасиків тато, що куняв поряд з ними на задньому сидінні, час від часу розтуляв очі й бурмотів: "Лягайте, лягайте, хлопці, спіть!" — спати вони й не думали. Яке там спати!

Все сталося так фантастично раптово, що вони й досі не могли отямитися.

Після розмови на десятому причалі з капітаном Попенком вони пішли шукати Ципу. Ходили по дворах і питали у хлопців: "У вас Ципа є? Ципу знаєте?" Спершу відповідь була однозначна: "Ні! Нема. Не знаємо". Але от в одному дворі якась дівчина сказала:

— Є! Я його сама чекаю. Пішов на Дніпро, має скоро прийти.

Хлопці з хвилюванням чекали майже годину, розпитували дівчинку, вона їм розказала безліч різних випадків, які характеризували Ципу з найгіршого боку, вони вже раділи, що мають таку багатющу інформацію. А потім прийшов рудий довготелесий хлопчина, якого звали, до речі, не

Ципа, а Циба, і вся та багатюща інформація виявилася коту під хвіст. До самісінького смерку ходили Женя й Вітасик по дворах і так нічого й не виходили.

А увечері несподівано подзвонив капітан Горбатюк. І півгодини говорив з Вітасиковим татом. Вітасиків тато — Григорій Тарасович Дорошенко — спершу півгодини відмовлявся, казав: "Та що ви? Та хто ж так робить? Та це ж нереально! Та я ж на роботі!"

А потім в останню хвилину раптом погодився. І чверть години умовляв свою дружину. Женіних батьків умовляти майже не довелося, бо тоді вже було ясно, що Григорій Тарасович сам їде, що він подзвонив своєму начальникові і домовився про три дні у рахунок відпустки і ще три дні, положені йому на додаток до відпустки як членові народної дружини.

І от вони мчать уночі машиною на Канів, щоб сісти там вранці на комфортабельний теплохід "Квітка-Основ'яненко", усередину якого вони вчора мріяли хоч оком глянути, а сьогодні будуть його пасажирами...

— Вставайте, хлопці, приїхали! — торкнув капітан Горбатюк за плече спершу Вітасика, потім Женю. Хлопці здригнулися, прокидаючись. Навіть не могли збагнути, як вони поснули. Ще було темно. Вони стояли біля Канівської пристані.

Напівсонних хлопців майже на руках перетягли до залу чекання, і вони одразу ж знову заснули на лавках.

Горбатюк не став чекати ні хвилини. Поспішав повернутися назад, щоб встигнути на роботу.

— Тільки не розбий мені машину, авантюрист! — штурхонув його в плече на прощання капітан Попенко.

— Авантюристи прикрашають життя, — сказав Вітасиків тато. — Без авантюристів нудно було б жити на світі.

— Дзвони мені. З усіх зупинок дзвони. Я тебе прошу! — приклав руку до серця Горбатюк.

— За твій рахунок. Як даремно з'їздимо, і все це виявиться дурницею — всі витрати за твій рахунок, — удавано сердито буркотнув Попенко.

— Згода!

— Ну, їдь уже, їдь!

Друзі обнялися.

Горбатюк сердечно потиснув руку Вітасиковому тату:

— Вибачайте, дорогий, що втравив вас у…

— Та ви що! Я, навпаки, дякую. Це ж така приємність. Я на пароплаві років двадцять не плавав. Та й для хлопців…

— Ну, удачі вам!

— Щасливої дороги!

"Жигулі" рушили з місця. А Анатолій Петрович Попенко й Григорій Тарасович Дорошенко пішли до залу чекання.

Розділ VI

Дивуватися довелося не Платоші, а хлопцям. Перша пригода на теплоході.

Женя й Вітасик прокинулися від гучного й басовитого корабельного гудка.

Підхопилися, заморгали заспаними очима, не одразу втямивши, де вони і що з ними.

"Квітка-Основ'яненко" швартувався біля Канівської пристані. Бурунилася під гвинтами вода — давався задній хід. Щось гукали матроси з пристані і з теплохода.

Був ранній ранок. Сонце тільки-но піднялося над виднокругом, і сонячна доріжка сліпила очі.

Над Дніпром кигикали чайки, раз у раз черкаючи крилами воду і знову злітаючи вгору. Хтось уже ввімкнув радіоприймач чи магнітофон, і лунала ритмічна музика. Хоча пасажири ще спали, і палуби та містки були безлюдні.

Хлопців з новою силою охопило радісне збудження.

— Підйом! Умиватися! В каюті доспите! — Вітасиків тато вже виймав з великої дорожньої сумки мило, пасту, зубні щіточки і маленькі похідні рушнички.

У вокзальному туалеті, вмиваючися, хлопці бризкалися водою і сміялися, аж вищали.

Як добре жити на світі, коли тобі дванадцять років, коли надворі сонячний ранок, коли зараз ти сідатимеш на прекрасний трипалубний теплохід і попереду, крім захоплюючої самої по собі мандрівки, тебе ще чекають таємничі пригоди й несподіванки. Що можна бажати кращого у дванадцять хлоп'ячих років?

Свіжовиголений, пахучий французькими парфумами директор круїзу, зустрівши їх біля трапа і, глянувши на простягнені Попенком путівки, весело сказав:

— Ну, молодці! Догнали! Прекрасно! А ми вже сумували, що каюта гулятиме. Прошу! Прошу! — і він повів їх показувати каюту, не перестаючи по дорозі говорити. — Сніданок о пів на дев'яту у ресторані. Потім екскурсія на Тарасову гору. Покладення вінків і квітів до могили великого Кобзаря. Відвідання музею Шевченка та бібліотеки-музею Аркадія Гайдара. А також школи, де вчився Олег Кошовий.

Хлопці йшли вузенькими, встеленими м'якими доріжками коридорами і весь час хихикали. Без жодної причини, просто від радості.

Каюта була дуже затишна, з м'якими диванами, з лампою на столику біля вікна, дзеркальними дверима. А вікно опускалося, як у поїзді. І за вікном, на відстані якогось метра були палубні перильця, за якими вже починалося небо, чайки, сонце, внизу ріка, далекі береги — прекрасний корабельний світ.

Коли директор круїзу пішов, хлопці почали підскакувати на м'яких диванах і знову безпричинно реготати.

Анатолій Петрович і Григорій Тарасович нічого їм не говорили. Тільки мовчки позирали і усміхалися. Все було так зрозуміло.

— От Платоша здивується, як побачить нас! — вигукнув Женя, і вони зареготали ще дужче.

— Який Платоша? — насторожився Анатолій Петрович.

— Ну матрос наш знайомий! — вигукнув крізь регіт Вітасик.

— Ми ж тому й товклися тоді біля парапету. Він нам обіцяв корабель показати, — пояснив Женя.

— Хіба ми вам не казали? — здивувався Вітасик.

— Не казали. Добре, що хоч зараз сказали. Бо через того Платошу наша конспірація справді може погоріти. Постарайтеся зробити так, щоб він не здивувався. А головне, щоб капітан того здивування не побачив. І Сокирко теж. Платоші скажете, що приятель Вітасикового тата (тобто я) разом з татом зробили вам сюрприз. І ви до останньої миті не знали, що будуть путівки. Путівки ж справді виявилися несподіваними — так, як і було. Запам'ятайте, що я працюю в "Автосервісі" економістом, добре знайомий з працівниками річкового вокзалу, і вони мені сповістили про "горящу" путівку. Я саме закінчив справу про зловживання в системі "Автосервісу" і зараз, як то кажуть, "у матеріалі", можу навіть справді працювати економістом. І давайте, хлопці, домовимося — нічого зайвого не балакати, самим ніяких ідей не реалізовувати, самодіяльністю не займатися. Слухатися мене. Якщо вже розслідувати, то професійно. Бо навіть одне якесь необережне слово може все зіпсувати. Домовилися?

Попенко звертався до хлопців, але раз у раз позирав і на Вітасикового тата.

Григорій Тарасович зрозумів, що це його теж торкається, і кивнув:

— Домовилися! Правда, хлопці?

— Правда.

— Домовилися.

— Ми — звичайнісінькі туристи, дисципліновано виконуємо всю програму і нічого нас більше не цікавить. Постарайтесь відшукати свого Платошу зараз, поки люди ще не попрокидалися. Те, що ви шнирите по

кораблю, нікого, думаю, не здивує. Було б, навпаки, дивно, якби ви не шнирили. Гайда! — І Попенко одчинив двері каюти.

— Тільки обережно, не позвалюйтесь за борт, — гукнув їм услід Вітасиків тато. — І запам'ятайте номер каюти.

Вони чогось думали, що їм доведеться обійти мало по весь теплохід, шукаючи Платошу. Але зустрілися вони в ним майже одразу. Підійшли до трапа, що вів на верхню палубу, і раптом згори з гуркотом з'їхав, тримаючись за лискучі мідні бильця, Платоша.

— О! — глянув на них і... Дивуватися довелося їм, а не йому.

Бо Платоша раптом схопив хлопців за руки і мовчки побіг по коридору, тягнучи їх за собою. Підбіг до трапа, що вів униз, озирнувся, чи нема нікого, наказав:

— Мерщій!

І вони, як груші, покотилися вниз. Женя упав, ударив коліно. Але Платоша підхопив його і знову помчав, тягнучи їх по коридору.

Розчахнув двері якоїсь каюти, впхнув їх одного за одним туди і клацнув замком.

Вони не встигли сказати йому ні слова.

І тільки тепер, замкнені у каюті, вони спромоглися на якісь звуки.

— Тю! — сказав Женя.

— Тьху! — сказав Вітасик.

— Ти щось розумієш?

— Нічого. А ти?

— І я.

Каюта була теж чотиримісна, але дивани тверді, а не м'які. І замість вікна круглий ілюмінатор, за яким плюскотіли дніпровські хвилі.

— А... а може, Платоша заодно з Ципою... і Вороним? — прошепотів Вітасик, хоча в каюті не було нікого і ніхто почути не міг.

— Та ти що?!

— А що? Викрав нас, щоб ми не заважали, щоб не змогли упізнати Ципу. Тільки ж ми бачили його в обличчя.

— Ти підозрюєш Платошу?!

— Я не підозрюю, але... всяке буває. А чого він нас замкнув?

Як швидко змінюється людська доля!

Щойно життя було прекрасне і настрій був — краще не буває.

Мить — і тебе невідомо чого замкнено. І що тебе чекає — невідомо. І життя — як осіння негода. І настрій твій — не буває гірше.

— А такий наче симпатичний здавався, — зітхав Женя. — Черв'яками ділився, гачка навіть подарував.

— Вір після цього людям, — підтакнув Вітасик.

— А тато твій і Анатолій Петрович спокійно собі балакають, думають, що ми по кораблю шниряємо.

— Як би їм сповістити? — Вітасик наблизився до ілюмінатора. Ілюмінатор був одчинений. На стелі і на стінах кають коливалося й переливалося сонячне од води мереживо. Вода була близько, метрів півтора, не більше.

— А давай втечемо? — обернувся до Жені Вітасик.

— Давай! — рішуче сказав Женя.

Ілюмінатор був високо, майже під стелею кають. Самому вилізти неможливо. Треба, щоб хтось підсадив.

— Обом втекти не вдасться, — зітхнув Вітасик. — Доведеться комусь одному пробиватися до своїх, а потім уже виручати.

Кидали жеребок. Випало Вітасику.

— Роздягайся, — зітхнув Женя. — Нащо одяг мочити.

Жені дуже хотілося, щоб випало йому. Але що поробиш. Правда, Вітасик краще плаває. В нього навіть розряд юнацький є…

Женя підсадив Вітасика, допоміг йому вилізти. Вітасик ще тримався руками за край ілюмінатора, як двері наготи клацнули, розчинилися, і на порозі з'явився Платоша.

— Ви що?!

Та було вже пізно.

Вітасик одпустив руки — шубовсть! — і Платоша тільки й міг, що кинутися до ілюмінатора й визирнути.

— Не бійся! Не потоне! — сказав Женя. — У нього розряд.

— От же урвителі! Ну що мені з вами тепер робити? Капітан як дізнається, спише мене на берег.

— Чого?

— Що я "зайців" покриваю.

— Яких "зайців"? Ми не "зайці". Ми по путівках.

— Як?!

Усю інформацію, яку треба було викласти Платоші за інструкцією капітана Попенка, Женя вже сповіщав на бігу, похапцем, важко дихаючи і ледве встигаючи за Платошею.

Вони збігли по трапу з теплохода і кинулися вздовж берега.

Вітасик уже підплив і виходив з води на пісок.

— Ну, фантастика! А я був певен, що ви "зайцями", — говорив Платоша, поки Вітасик викручувався і одягався. — Мені й на думку не спадало, що ви законні пасажири. Вчора ж удень вас бачив, і ви нічого не сказали... От і вирішив вас поки що замкнути, бо ж біг виконувати терміновий наказ боцмана. А ви, виявляється... Ну, фантастика!.. Добре, що ніхто, здається, не бачив... А то за такі стрибки з ілюмінатора... знаєте...

Коли хлопці, вскочивши у каюту, почали, захлинаючися, розповідати про свою пригоду, капітан Попенко нахмурився:

— Я ж просив!.. Поводитися як звичайні туристи. Не привертати нічиєї уваги. А ви! Через ілюмінатор у воду стрибаєте. Нічого собі "звичайні туристи"! Єдина надія, що дуже рано і, може, ніхто не бачив, не звернув уваги.

— Це все твої штучки! — гримнув на Вітасика Григорій Тарасович. — Твоя вічна погоня за пригодами! Ще щось — і я відправлю тебе додому. Продовжимо подорож без тебе, утрьох.

Женя спробував заступитися за Вітасика, казав, що все вирішило жеребкування, що міг стрибнути й він, намагався навіть пожартувати (мовляв, якби Платоша підсадив, то і стрибнули б удвох), але Григорій Тарасович на жарт не зреагував, не усміхнувся.

Отже, перша їхня пригода на теплоході, якої комусь вистачило б на довічні тріумфальні спогади під захоплені оплески однокласниць (ще б пак — втеча з каюти через ілюмінатор!), схвалення не здобула. Навпаки, викликала негативну реакцію і репресивні наслідки.

— Щоб від мене — ні на крок! — наказав Григорій Тарасович. І автономія хлопців була втрачена на цілий день.

Під невсипущим наглядом вони снідали, потім ходили разом з усім теплоходом на екскурсію. А втім, той невсипущий нагляд їх анітрохи не бентежив. Бо в Каневі вони були вперше. А той, хто хоч раз побував у Каневі, той знає, яке почуття охоплює людину на тій святій землі. І вони про все на світі забули.

Розділ VII

Розмова з Горбатюком. Троє Вороних. Який? Несподівана поява четвертого. У Сокирка різко змінюється настрій.

— Капітан Горбатюк? Добрий день! Дозвольте доповісти?

— А-а, Толю, здоров! Ну що, що у тебе?

— Та поки що нічого особливого. Вивчаємо ситуацію, прощупуємо персонал. Ципи на теплоході поки що не виявили. Хоча серед майже п'ятисот чоловік це й не так просто. З Сокирком познайомився. Це було не дуже важко. Сказав, що прихильник його таланту. Тут за ним ціла вервечка дівчат бігає. Примусили його навіть дати невеличкий концерт у кают-компанії. Я його намагаюся від тих дівчат рятувати. Він живе в одномісній каюті. Хлопець начебто непоганий, хоча й трохи самозакоханий. З капітаном, здається, не знайомий. У всякому разі я бачив, як вони, зустрівшись, не те що не привіталися, а навіть одвернулися один від одного. Хоча капітан вітається з багатьма пасажирами, особливо першого класу. І з відомим артистом міг би привітатися й без знайомства.

— Це теж інформація до роздумів.

— Можливо. Але більше ніяких проявів у взаєминах між ними не помічено. Капітан користується у команди повагою. Суворий, але справедливий. До "Квітки-Основ'яненка" плавав на "Метеорах", "ракетах", фарватер знає добре, аварій не мав. З наступного сезону "Квітку-Основ'яненка" обіцяють перевести на закордонні круїзи. Дніпро — море, СРСР — Румунія. І в цьому заслуга капітана Пилипея. Так вважає команда. Я говорив з кількома матросами... А як у тебе? Відносно Вороного?

— У нашій картотеці зареєстровано три Вороних. Вороний Артем Степанович, 1921 року народження, старий карманник, п'ять років як "зав'язав", хворий на виразку шлунка, зараз лікується в Миргороді.

Єременко Василь Олександрович на прізвисько Вороний, 1939 року народження, рецидивіст, вбивця, грабіжник, зараз відбуває покарання у колонії суворого режиму на Воркуті. І Вороний Юхим Веніамінович, 1954 року народження, засуджений торік за рекет і насильство.

— О! Годиться. Ті двоє навряд. Хоча Єременко не виключений. А от цей третій… І рекет, і вік… може бути цілком Ципиним батьком. Тоді зрозуміло стає… Треба б підняти справу. Чи не проходили свідками, потерпілими капітан Пилипей і співак Сокирко.

— Співак?

— А що? Згадай Френка Сіпатру. Його зв'язки з мафією.

— Щоб підняти справу, треба офіційний запит. Не хотілося б поки що нікого підключати.

— А ти спробуй неофіційно. У тебе ж стільки знайомих. Таку коротку довідку — лише два прізвища, — тобі можуть дати дівчата з архіву.

— Ну, я подумаю… А як там наші хлопці?

— В своєму репертуарі! Вже вискакували з ілюмінатора у воду.

— Та ти що?!

— Ну про це потім. Зараз перерветься. Бо у мене вже немає монеток. З Черкас подзвоню знову. Бувай!

— Щасливо.

Коли Анатолій Петрович після телефонної розмови повернувся на теплохід, Григорій Тарасович, Вітасиків тато, зустрів його несподіваною звісткою:

— До речі, серед пасажирів теплохода є Вороний.

— Звідки ви знаєте?

— Директор круїзу сказав.

— Отак сам узяв і доповів? — усміхнувся Понепко.

— Ні, — і собі усміхнувся Григорій Тарасович. — Я його зустрів. Кажу: "Ви мені не допоможете? Мені сказали, що тут у вас на пароплаві їхатиме один дуже цікавий чоловік, екстрасенс. Назвали прізвище, але я забув. Причому прізвище, не повірите, точнісінько як у тому оповіданні Чехова, — коняче..." Є, пам'ятаєте, у Чехова таке оповідання...

— "Коняче прізвище"... Пам'ятаю. А ви молодець!..

— Стривайте... "Дуже, кажу, я хотів би з ним познайомитися, він, кажуть, лікує від віталіго, а в моєї дружини на руках білі плямочки з'явилися, вона так переживає. Якщо вам не важко". — "Зараз. Подивлюсь", — каже. Пішов, переглянув списки. Приходить: "З "конячими" прізвищами лише двоє — Білокінь і Вороний". І назвав каюти. "Ні, кажу, не те... Значить, немає, кажу, дезінформували мене. Жаль..."

— Ну, Григорію Тарасовичу, ви діяли, як справжній оперативник. Комар носа не підточить. Могли б у нас працювати, — капітан Попенко дивився на Вітасикового тата з неприхованим захопленням.

— Досить того, що я дружинник, — почервонів і опустив очі Григорій Тарасович.

Вітасик перезирнувся з Женею і теж почервонів від задоволення: що й казати, приємно, коли твого тата хвалять.

Вороний виявився високим худорлявим дядечком років під п'ятдесят з гачкуватим носом і сивими вусами. Вираз обличчя його був похмурий і непривітний. А може, це просто здавалося. Лиха й зловредна річ — підозра. Коли на когось падає підозра, ти вже якось мимохіть не можеш дивитися на нього об'єктивно, а тим паче доброзичливо.

Тому капітан Попенко вважав за свій обов'язок попередити:

— Дорогі друзі! Будьмо стримані і розважливі. У нас ще нема жодної підстави для звинувачень, жодних доказів, жодних аргументів... Основний принцип нашої криміналістики зараз — презумпція невинності. Поки вина людини не доведена — вона невинна.

Але — слова словами, а підозра, повторюю, річ зловредна. Вже сама присутність на теплоході людини з прізвищем Вороний, попри всі варіанти випадковості, сприймалася тривожно і недвозначно.

"Привіт тобі від Вороного!" — сказав дивний хлопчик Ципа і капітанові Пилипею, і артистові Сокирку. Обидва страшенно перелякались. І от вони обидва на одному теплоході. І на цьому ж теплоході їде Вороний. Не треба мати дуже буйну фантазію, щоб зв'язати ці факти докупи.

Каюта Вороного була майже поряд з їхнього. Тому стежити за Вороним було дуже легко і зручно. Доля наче навмисне поселила їх поруч.

І якби ж Вороний був людиною доброю, привітною, товариською. А то й зовнішній його вигляд, і поведінка давали всі підстави до того, щоб підозри дедалі збільшувались.

Вже перша зустріч хлопців з ним у коридорі викликала негативні емоції.

— Не крутіться під ногами! Пройти не можна! — роздратовано гримнув Вороний. І хлопці змушені були попритулятися до стіни, пропускаючи його.

Разом з Вороним у каюті жили двоє молодих бороданів і завжди усміхнений товстун.

Один з бороданів чув слова Вороного, звернені до хлопців, і, коли той піднявся по трапу нагору, сказав:

— Не звертайте, хлопці, уваги, він і на нас гримає. Такий уже характер.

На що усміхнений товстун, який вийшов з каюти слідом за бороданем, зауважив:

— Непедагогічна репліка, товаришу педагог! Хе-хе-хе!

І хлопці зробили висновок, що бородань, очевидно, вчитель, а товстун — спільник Вороного.

Тим часом капітан Попенко Анатолій Петрович сидів у тенора Сокирка Івана Романовича в його каюті і розмовляв. Говорили про машини. Сокирко теж виявився автомобілістом. Мав "тойоту", привезену три роки тому з Японії, де він був на гастролях. Коли зустрічаються двоє автомобілістів, вони можуть годинами говорити про машини. І почувши, що Попенко працює в автосервісі, тенор дуже зрадів. Ну який автомобіліст не захоче мати знайомого в автосервісі?.. На столі миттю з'явилася пляшка шампанського, фрукти, цукерки...

— На жаль, не можу, — розвів руками Анатолій Петрович. — Печінка, шлунок — доводиться берегтися.

— Ха-ха-ха! — ще більше розвеселився Сокирко. — Я ж теж! Ні краплі! Горло. Тільки для гостей тримаю.

Знову перейшли на циліндри, прокладки, клапани, скати, карбюратори...

— Ви знаєте, звичайно, прекрасна річ машини. З ними, так би мовити, зв'язане все моє життя. Але... — капітан Попенко зітхнув, — шкода мені все-таки, що коні як транспорт одійшли вже назавжди. Яка то все-таки була краса, — ресорна коляска, запряжена парою вороних!.. Я, між іншим, городянин у першому поколінні. Батьки й зараз живуть у селі. І все моє дитинство, юність минули на роздоллі, серед степів і лугів (ми з лісостепу). Пам'ятаю, як ми пасли коней. У нічному. Був у мене в дитинстві улюблений коник — Вороний. Так і звався. Ах, який коник! Бувало, скачу на ньому степом охляп, без сідла, відчуваю його тепло своїм тілом. Наче ми одне ціле, одна істота. Вітер свистить у вухах, з неба зірки падають. І серце мало не вискакує з грудей від шаленої радості. Я тільки тепер розумію, що то були найщасливіші хвилини в моєму житті. Ех, Вороний, Вороний!.. Де ти? Нема тебе вже на світі. Як нема й ніколи не буде неповторних років дитинства.

Незважаючи на свій немалий вже криміналістичний досвід, капітанові Попенку здалося, що він уперше в житті бачить, щоб так блискавично змінювався стан людини, її настрій, вираз її обличчя. Може, тому, що капітан не мав досі ще справ з людьми мистецтва.

Іван Романович Сокирко, який щойно широко і весело усміхався, раптом зблід, очі погасли, куточки губ опустилися вниз. Капітанові здалося, що він зараз зомліє.

— Що з вами?

— П... пробачте, — Сокирко витер долонею холодний піт з чола. — Щось раптом занудило. Це в мене буває. Особливо після перевтоми. Останні місяці було дуже багато концертів...

— Випийте! — наливаючи у склянку воду, Анатолій Петрович подумав: "Мабуть, справа таки дуже серйозна, раз на саме слово "Вороний" він так реагує. Недарма.

Треба буде поговорити з ним відверто про злочинність, про рекет, викликати довіру. Може, він щось скаже... Але згодом, не зараз..."

Розділ VIII

Чого приходив капітан Пилипей? "Голі" очі.

Поява капітана теплохода у їхній каюті була така несподівана, що не лише хлопці, а й Анатолій Петрович і Григорій Тарасович здивовано перезирнулися.

Спершу пролунав негучний, але енергійний стукіт у двері, і коли Анатолій Петрович гукнув: "Будь ласка!" — двері розчинилися і, пригнувши голову, до каюти зайшов капітан.

— Дозвольте? Добрий день!.. Капітан теплохода Пилипей Семен Іванович. — Він приклав руку до козирка.

— Добрий день!

— Здрастуйте! Дуже приємно, — майже в один голос привіталися Анатолій Петрович і Григорій Тарасович. Хлопці теж закивали, вітаючись.

— Сідайте, будь ласка, — сказав Попенко.

Капітан присів, ледь-ледь усміхнувся:

— Мені доповіли, що ви підсіли до нас у Каневі. Раніше не було часу, а оце зайшов спитати, чи все гаразд. Скарг, претензій немає?

— Ні-ні, що ви? — поспішив сказати Григорій Тарасович. — Прекрасний теплохід. Чудове обслуговування.

— І годують добре, — додав Попенко.

— Дуже смачно, — наважився втрутитися Вітасик.

— Особливо третє, — докинув і собі Женя.

— Що ж, тоді порядок, — усміхнувся капітан, обвів пильним поглядом усіх чотирьох і підвівся.

Вже стоячи у дверях, він обернувся:

— Тільки стрибати з теплохода у воду не треба. Будь ласка!.. До побачення!

І, не чекаючи відповіді, вийшов і зачинив за собою двері.

— От бачиш! — гостро глянув на Вітасика Григорій Тарасович.

Хлопці розгублено кліпали очима.

— Невже він сам помітив? — сказав Женя.

Вітасик винувато мовчав.

— Хороший капітан мусить знати все, що робиться в нього на кораблі, — сказав Григорій Тарасович.

— Мені здалося, що він приходив не лише для того, щоб сказати про стрибки з теплохода, — роздумливо промовив Попенко, промовив і тут же усміхнувся й махнув рукою:

— А втім, це вже я, мабуть, передаю куті меду. Вас закликаю до розсудливості, а сам… Ходімо вечеряти.

Після вечері Григорій Тарасович з Женею і Вітасиком пішли у каюту. За столом хлопці вже одверто клювали носами. Давалася взнаки майже безсонна ніч. Треба було їх вкладати.

А капітан Попенко піднявся на верхню палубу.

Вечір на туристському теплоході — завжди свято. Грає музика, працює бар. Чоловіки стрункіші, ніж удень, і голови відкидають назад гордовитіше. Жінки у вечірньому вбранні, підмальовані, збуджені, сміються голосніше, ніж удень, і такі красуні всі, і очима тільки — стрель, стрель, стрель!..

Серед отих блискавичних жіночих поглядів капітана Попенка раптом різонув чийсь пильний гострий погляд. З професійною інтуїцією капітан відчув тривогу. Глянув і побачив, що худорлявий засмаглий чоловік у білому елегантному костюмі, що стоїть біля бару, дивиться на нього. Погляди їхні зустрілися, і капітан ледь втримався, щоб не кивнути, не привітатися. На нього дивилися знайомі очі. Так дивляться тільки на того, кого знають. І разом з тим капітан не міг згадати, де він бачив цього худорлявого, засмаглого красеня з відкритим нахабним поглядом. Той перший одвів очі і одвернувся, наче спохопився. І пожалкував, що впізнав. Швидко перехилив келих, який стояв перед ним на стійці бару, і не озираючись пішов. Бармен провів його здивованим поглядом.

Думка про "знайомого незнайомця" не полишала капітана Попенка цілий вечір. Він нічого не сказав ні Григорію Тарасовичу, ні тим більше хлопцям, але весь час напружував пам'ять, згадуючи. Проте марно. Пам'ять не завжди вчасно видає інформацію.

Лише десь опівночі, коли хлопці й Григорій Тарасович вже давно спали, він раптом підхопився і сів на ліжкові.

— О-ля-ля!.. Як же я міг забути?! Авжеж це він! Його очі! "Голі очі", як сказала колись про них одна з дівчат, що проходила свідком у тій справі.

Це був професійний рецидивіст, злодій у законі Григораш — один з перших професіоналів злочинного світу, з яким зіткнулися на початку своєї діяльності молоді тоді слідчі Попенко і Горбатюк. Власне, розслідування вели не вони. Розслідування вів досвідчений старий слідчий Олександр Іванович Коломієць. Вони були тільки стажистами. І Олександр Іванович для практики по черзі доручав їм допитувати Григораша. Той відверто глузував з них, сміявся їм просто у вічі. Вигадував то одну легенду, то іншу, що зовсім суперечила попередній. І тільки повторював:

— Ой! Пробач, начальник, з голови вилетіло. Зовсім не так було. Я ж чокнутий. Мене мама у дитинстві головою об стіл ударила. Ха-ха-ха!

А йому, Попенку, Григораш сказав:

— Ти, начальник, мені подобаєшся. Настирний ти, впертий. Я таких люблю. Але врахуй, я тюрми не боюся. Для мене тюрма — рідний дім. І я все одно вийду. Я більше трьох років ніколи не сиджу. А в тебе, начальник, все життя попереду. З такими, як я, краще дружити, ніж ворогувати. Подумай! — "голі" очі його дивилися нахабно й зухвало. Він погрожував!

Було це десять років тому. Тоді Григораш носив вусики й бакенбарди. Мабуть, через це Анатолій Петрович і не впізнав його відразу — ні вусиків, ні бакенбардів тепер не було.

Тоді, за групове розбійне пограбування ощадкаси і замах на вбивство Григораша було засуджено на дванадцять років позбавлення волі.

Розділ IX

Де він?

— Капітан Горбатюк? Привіт! Це я.

— Здоров, капітан Попенко. Що це в тебе такий голос? Втратив почуття гумору?

— Боюсь, що й ти це почуття втратиш, коли я тобі скажу, що на пароплаві Григораш.

— Який Григораш?

— Забув? І Коломійця Олександра Івановича забув? І наше в нього стажування?

— А-а… Та ти що?! Отой злодюга нахабний? Невже вийшов? Він же тоді на всю котушку одержав.

— Мені дуже не подобається його присутність на пароплаві. Це значно ускладнює ситуацію. Я вже шкодую, що взяв пацанів. Головне, мені здається, він мене впізнав.

— Та-ак. Справді… не дуже… Можна, правда, зсадити, але це одразу викличе підозру… Стривай! Скільки ви ще стоятимете?

— Та до вечора. Зараз екскурсія по місту.

— Подзвони мені через півтори, ні, краще через дві години. Я постараюсь навести довідки.

— Гаразд.

Попенко відправив Григорія Тарасовича з хлопцями на екскурсію, а сам поїхав в обласне управління внутрішніх справ. Там працював їхній однокурсник, Василь Гончаренко.

Однокурсник так бурхливо зрадів, побачивши Анатолія Петровича, що той аж злякався, чи не зіпсує ця експресія всю справу.

— Васю! Вибачай, я не в гості, я у справі, буквально на півгодини. Тільки, будь ласка, нічого не розпитуй, все одно не скажу. У мене одне прохання. Допоможи переглянути списки пасажирів теплохода "Квітка-Основ'яненко". Тільки делікатно, не викликаючи особливих підозр і якомога конфіденційніше, щоб, крім директора круїзу, не знав ніхто… Навіть капітан.

— Ого! Навіть капітан?

— Навіть. Ти можеш це зробити?

— Постараюсь. Я сам це зроблю. Не будемо нікому передоручати.

— Я не хотів би, щоб нас бачили разом.

— Авжеж. Я поїду, а ти мене тут почекаєш. Яке прізвище тебе цікавить?

— Григораш.

— Ім'я, по батькові?

— Я не пам'ятаю. Але це не має значення. Не думаю, що на теплоході багато Григорашів. Мене цікавить, в якій він каюті і хто разом з ним.

— Ясно. Сиди, читай он свіжі газети і чекай.

Гончаренко повернувся через сорок хвилин.

— Григораша у списках пасажирів немає.

— Як? Ти певен?

— Я сам особисто двічі перечитав списки. Ти є. Григораша нема.

— Гм. Значить, під іншим прізвищем. А може, одружився і взяв прізвище дружини. Це гірше.

— Пробач. Я не розпитую. Але… Може, потрібна допомога. Судячи з твоїх слів, це рецидивіст. В таких випадках страховка не завадить.

— Ні. Нічого не треба. Це неофіційна приватна справа. А що ти сказав директору круїзу?

— Особливо не фантазував. Сказав, що ми шукаємо одну людину. Конфіденційно. І просив капітанові нічого не говорити, щоб марно не турбувати. Він, по-моєму, все зрозумів. Симпатичний дядько.

— Мені теж здалося. Дякую тобі, Васю.

Вони ще трохи поговорили про колишніх однокурсників — хто, де, як, про останні службові новини. І попрощалися.

А через кілька хвилин Анатолій Петрович уже телефонував Горбатюку.

— Ну як?

— Після тієї справи Григораш мав ще дві судимості. Півроку як знову на свободі. Де зараз — невідомо…

— Він правду тоді казав — більше, як три роки, він не сидить. Як це йому вдається?

— На жаль, наша правова система ще небездоганна, особливо щодо рецидивістів. А в них колосальні зв'язки.

— До речі, в списках пасажирів його нема.

— О-о! Це вже не жарти. Коли вони беруть фальшиву ксиву — справа серйозна. Будь обережний, Толю.

— Мені Вася Гончаренко пропонував допомогу. Я відмовився.

— Я вже шкодую, що втравив тебе у цю справу. Чесно. Слухай… — Горбатюк на хвилину замовк. — Завтра субота… Може, я…

— Не вигадуй! — перебив його Попенко. — Поки що все — суцільні домисли і гра уяви. От ми були певні, що на кораблі буде Ципа. А його нема. Я обнишпорив весь пароплав. Хлопці, теж. Прокол.

— Може… Ну добре, побачимо… Я нічого певного сказати не можу, бо справа, яку зараз веду, ще не закінчена, робота є робота, і, ти ж знаєш… Пильнуй тільки, Толю. Будь розсудливим.

— Я-то розсудливий. Це ти у гарячому купаний…

— Ну, добре, не будемо… Дзвони. Тримай мене в курсі весь час…

Через півгодини капітан Попенко, стоячи в глибині кают-компанії, щоб не привертати до себе уваги, уважно спостерігав через вікно за пасажирами, що після екскурсії піднімалися по трапу на борт "Квітки-Основ'яненка".

Григораша серед них не було.

Розділ X

"Група".

Вони стояли біля поручнів палуби — двоє молодих хлопців і дві дівчини, одна білява, друга чорнява. Чорнява була з довгим розпатланим волоссям, з великими золотими кружалами — сережками і темно-синіми підводами під очима. Білява була коротко стрижена, під хлопця, тільки нагорі волосся безладно стирчало у різні боки довгими цмоузами. Власне білявими, білими були тільки оці цмоузи вгорі, а внизу волосся було темно-брунатне. У лівому вусі в білявої була довгастенька сережка, а в правому аж три сережки — одна біла металева крапелька у мочці і дві металеві нашльопки збоку і нагорі вуха.

Женя й Вітасик вперше бачили такі прикраси.

Усі четверо палили довгі сигарети й голосно реготали.

Один з хлопців, чорнявий, в окулярах, щось, захлинаючись, розказував і першим починав реготати, вищирившись, оголюючи майже всі свої конячі зуби і витягаючи вперед голову, так що на шиї напружувалися жили — от-от лопнуть. Причому голова його трусилася од реготу і окуляри підскакували на носі. Другий хлопець — рудий, з довгим жіночим волоссям, регочучи, закидав голову назад і вигукував весь час одну й ту саму коротку брутальну лайку.

Хлопці чогось вирішили, що це якась рок-група. Жені навіть здавалося, що він бачив їх по телевізору. Хоча хто його зна — їх так багато, тих груп, і такі вони однаково визивні.

Якась старенька, схожа на вчительку, проходячи повз "групу", докірливо мовила:

— Посоромилися б! Дівчата, а смалите, як…

— Іди-іди, ровесниця Жовтня! — сказала білява.

— Поки у воду не полетіла! — докинула чорнява. А рудий вигукнув ту саму коротку брутальну лайку.

І всі четверо знову оглушливо зареготали, дивлячись, як поспішливо, не озираючись, подріботіла од них старенька.

Але й самі раптом зрушили і, все ще регочучи, швидко пішли у протилежний від старенької бік — наче злякалися когось.

— Сім пар нечистих! Ноїв ковчег! — почули хлопці ззаду знайомий голос. Обернулися й побачили Вороного, що роздратовано дивився услід "групі". Таки, мабуть, це він їх сполошив.

— А ви чого тут?.. Знайшли на кого дивитися! — важким поглядом глянув на хлопців Вороний і пішов геть. Він був високий і грузний, а ходив нечутно, як кицька, — хлопці й не встежили, як він з'явився.

Через кілька хвилин Женя й Вітасик знову зустріли юнаків з "групи", — вже на верхній палубі.

— А чувихи класні, — сказав рудий. — Твоя мені навіть більше подобається.

— Можем махонутися. — І чорнявий знову зареготав, вищирившись і напружуючи на шиї жили.

— Та ні, хай уже буде так, як він сказав, — махнув рукою рудий.

— А де він їх, цікаво, доп'яв?

— Він що хочеш тобі дістане.

— Таким, як він, ми з тобою не станемо ніколи, — чорнявий зітхнув.

Рудий щось відповів, але хлопці вже не чули, пройшли мимо. Зупинятися і одверто підслуховувати було ризиковано.

У каюті Вітасик спитав батька:

— А що таке Ноїв ковчег?

— А нащо тобі?

Хлопці розказали про "групу", про Вороного, про його слова.

— Ну, Ноїв ковчег — це з Біблії. За біблійськими легендами Ягве, бог-творець, що сотворив землю і людей, розгнівався на людство за його гріхи і вирішив покарати, знищити, влаштував всесвітній потоп. Всі люди загинули, крім праведника Ноя і його сімейства. За дозволом Ягве Ной побудував корабель, ковчег, куди взяв з собою насіння всіх дерев і рослин на землі і кожної тварі по парі, тобто всіх тварин і комах.

— А що таке "сім пар нечистих"? — спитав Женя.

— То ж серед тих тварів на ковчезі були "чисті" й "нечисті" — гади, плазуни тощо. Вороний, мабуть, хотів сказати, що тут на теплоході є й порядні люди, і різна "нечисть", типу отієї "групи"…

— До речі, Ноїв ковчег теж був трипалубний, як і наш "Квітка-Основ'яненко", — усміхнувся Анатолій Петрович.

— Точно, — кивнув Григорій Тарасович. — Трипалубний.

— А чи не заодно та "група" з Вороним? — сказав Женя і переповів розмову на верхній палубі. — Хто це "він", як не Вороний?

— Все можливе, — підняв плечі Анатолій Петрович. — На всяк випадок будьте, хлопці, обережні. І не підходьте близько ні до "групи", ні до Вороного. І не стежте за ними. Боронь вас, боже, щоб вони помітили, що ви за ними стежите.

— Так, так! — підхопив Григорій Тарасович. — Якщо це злочинці, вони ні перед чим не зупиняться.

Капітан Попенко не сказав, що буквально півгодини тому він дізнався від директора круїзу, що на теплоході з'явився ще один пасажир. Якийсь "кооператор" один зайняв отой вільний двомісний люкс ("Бачите, не тільки ви нас догнали", — директор був дуже задоволений). Анатолій Петрович уже навіть бачив цього "кооператора". Кремезний, з могутньою шиєю важкоатлета, у темних окулярах, він чимось нагадував самбіста Шипулю, який проходив у справі Граціанського. "Злочинці все більше цікавляться спортом. Це вже стає системою. Скоро вони заснують своє спортивне товариство — який-небудь "Домушник" абощо. Чи витримає наше "Динамо" цю конкуренцію?.." — подумав Попенко.

Ні Григорію Тарасовичу, ні хлопцям він вирішив про "кооператора" поки що нічого не говорити.

Розділ XI

"Ви ж не донощики, правда?.."

Був другий вечір їхнього перебування на "Квітці-Основ'яненко".

Анатолій Петрович після вечері знову пішов на верхню палубу, сподіваючись, що Григораш з'явиться біля бару. Григорію Тарасовичу теж не сиділося в каюті. Він постелив хлопцям, наказав лягати і, суворо заборонивши рипатися куди-небудь з каюти, подався нагору слідом за Анатолієм Петровичем. Хіба ж всидиш у такий дитячий час в каюті, коли там, нагорі, і "група", і Вороний, і Сокирко, і капітан Пилипей, — і хтозна-що може статися (хоча ні про Григораша, ні про "кооператора" Вітасиків тато нічого не знав).

Хлопці сиділи біля вікна й дивилися на річку.

Був синій вечір. На небі вже миготіли зірки. А у темній воді мерехтіли, переливаючись, сяйнисті вогні теплохода. Вдалині бовваніли високі чорні береги, лише інколи моргаючи цяточками світла. Теплий вечір дихав у прочинене вікно лагідно і приємно-лоскітно.

На палубі перед вікном не було нікого. Ті, кому належало спати, вже повкладалися, решта була там, нагорі, звідки лунала музика, голоси і сміх.

— Гарно! Правда? — тихо сказав Женя.

— Гарно! Отак сидів би й сидів цілу ніч, — теж тихо відгукнувся Вітасик.

І вони знову надовго замовкли.

Світло в каюті було вимкнуте, і з палуби здавалося, що там нікого нема.

І тому…

Він з'явився так раптово, що хлопці відсахнулися.

Вражений, завмер і він.

Завмер на відстані простягнутої руки, зовсім близько, так, що вони відчували його подих.

Ципа отямився перший.

— Привіт! — сказав, затнувшись.

— Привіт! — відгукнулися вони, ледь ворушачи язиками.

— Ви самі? — спитав вій після миттєвого роздуму.

— Самі, — сказав Женя.

— Ну, тоді нічого, — він враз заспокоївся. — Навіть добре. Ви ж не донощики, правда? І батьки не міліціонери?

Він не бачив у присмерку, як густо вони почервоніли.

— Ти — "заєць"? — спитав, щоб подолати незручність, Вітасик.

— А що зробиш… як треба…

— А де ти ховаєшся? — спитав Женя.

— У шлюпці під брезентом.

— І лежиш там цілий день?! — жахнувся Вітасик.

— Що ж робити?.. — усміхнувся Ципа.

— Ух ти!.. А як же... — Вітасик затнувся.

— А поліетиленові кульки нащо? — відверто сказав Ципа. — Я запасливий. І води пляшку маю. А от з їжею...

— Так ти ж, мабуть, голодний! — догадався нарешті Женя.

— Ти — розумний хлопець! — знову усміхнувся Ципа.

— Ми зараз... зараз... — Хлопці кинулися до сумок, куди дбайливі їхні матері, не дуже довіряючи туристському раціонові, напакували різного додаткового харчування: печива, цукерок, фруктів, шоколадок...

— Та ви що? Куди мені стільки!

— Бери! Бери!

— У нас навалом!

— Ну, спасибі, спасибі, хлопці! — Він так пожадливо кусав яблуко і жував печиво, що їм аж боляче було дивитися.

Він це, мабуть, відчув, бо, ковтнувши, промовив:

— Пробачте... Двадцять років не їв... Спасибі!.. Я вам чимось віддячу. Обов'язково! Ой! Хтось іде. Покедова!..

Він шаснув убік і пропав.

З протилежного боку повз вікно прочимчикувала пара — череватий дядечко і огрядна, з великим декольте дама.

— Це найщасливіший вечір у моєму житті! — бив себе однією рукою в груди черевань, другою обіймаючи даму за плечі.

— Ви — гуморист!.. Ви — гуморист! — сміялася дама, похитуючись і хапаючись за поручень.

Воші вже пройшли, але майже хвилину ще чувся її сміх і слова: "Ви — гуморист!"

Хлопці мовчали, не в змозі отямитися від такого фантастично раптового знайомства з Ципою.

— Що ж робити? — сказав нарешті Вітасик. — Ти як хочеш, а я не можу сказати ні капітану, ні навіть татові.

— І я не можу, — сказав Женя.

— То що ж буде?

— Не знаю.

— І я не знаю…

Вони знову замовкли.

— Він якийсь дивний, правда? — сказав Вітасик.

— Ага.

— І мені його жаль чогось.

— І мені. Я не вірю, що він злочинець.

— І я.

— Мабуть, його все-таки примусили.

— Ага. Бачиш, і не годують. І "зайцем" їде.

— А чому все-таки "зайцем"? Невже вони не могли його взяти просто так?

Важко було все це зрозуміти хлопцям.

В становище вони потрапили справді скрутне. І розказати про зустріч з Ципою вони не могли, совість не дозволяла ("Ви ж не донощики, правда?"), і приховувати — чи мали вони право, чи не зашкодить це розслідуванню справи складної і, можливо, небезпечної? Дуже шкодували хлопці, що прямо не встигли спитати Ципу, хто ж такий Вороний і чого так злякалися тоді капітан Пилипей і артист Сокирко. І Женя, і Вітасик чогось були певні, що Ципа сказав би їм правду. От були переконані в цьому обидва. Хоч не могли б сказати, на чому це переконання грунтується. Щось було невловиме у голосі, в інтонації того Ципи. Якась переконлива щирість. І він же довірився їм — сказав, де ховається.

І хлопці вирішили, що завтра вони обов'язково знайдуть Ципу і спитають про все. А тоді вже буде ясно — говорити дорослим чи ні.

На тому й поснули.

Анатолій Петрович і Григорій Тарасович повернулися в каюту після одинадцятої.

"Група" поводилася на танцях, як всі: танцювали, реготали, галасували. Але не бешкетували й не билися. Обійшлося, як то кажуть, без ексцесів.

Григораш у барі не з'являвся. Вороного не видно було теж. Не вгледів Попенко й "кооператора".

Капітан Пилипей ніяких ознак занепокоєності не виказував. Анатолій Петрович бачив його сьогодні кілька разів. І в рубці, і на палубі, і в коридорі. Обличчя впевнене, вольове, незворушне. Одного разу навіть усміхався. Хоча взагалі, видно, вдачі суворої.

Одійшов і Сокирко.

З кают-компанії не раз протягом дня чувся його спів і оплески. Видно, прихильниці його таланту перемогли-таки.

Хоча контактів з Анатолієм Петровичем тенор явно уникав. А може, то здавалося, бо Іван Романович весь час був в оточенні дівчат і ні на кого іншого його просто не вистачало.

Одне слово — нічого вартого уваги за весь день не відбулося.

"Завтра хоч і не телефонуй Горбатюку. Крім появи "кооператора", нічого й розказувати", — подумав засипаючи, Попенко.

Розділ XII

"Облава буде!" "Облаву одмінили!"

Шлюпки були на кормі одразу за верхньою палубою, обабіч труби — висіли на рострах, наче люльки, по дві з кожного боку. У якій з них ховається Ципа? І як з ним законтактувати?

Зранку на верхній палубі людей було небагато, але все-таки були. Он біля поручнів стоїть старенька, яку так брутально облаяли дівчата з "групи". Замріяно дивиться вперед, підставивши обличчя стрічному вітрові. Щось, мабуть, згадує хороше — усміхається. А он біля протилежного борту вчорашня пара — череватий "гуморист" і декольтована дама. Він щось говорить вибачливим тоном, вона ображено смикає плечем. Обличчя в обох несвіжі, набряки під очима.

Ще кілька пасажирів походжають туди-сюди. І хоч всі вони не звертають на Женю й Вітасика аніякісінької уваги, все-таки треба бути обережними, щоб не зрадити Ципу. А так же ж хочеться хоч пошепки поговорити з ним трохи. Та й не те що хочеться — треба. Заради зустрічі з Ципою їх же й взято на теплохід. У Ципи ж ключ до розгадки таємниці. А вони замість того, щоб допомогти розслідуванню, унеможливлюють його. Треба, неодмінно треба законтактувати з Ципою. Але як?

— Давай підходити до кожної шлюпки і тихенько стукати, щоб ніхто не бачив, — прошепотів Женя.

— Давай, — погодився Вітасик.

Вони вибрали момент, коли поблизу нікого не було, постукали об дно шлюпки, і Женя тихо проказав:

— Ципо, це ми! Не бійся!

— Озовись! Треба поговорити! — проказав Вітасик.

— Ти не вилазь! Тільки озовись!

— Дуже треба!

Але Ципа не озивався.

Вони підійшли вже до третьої шлюпки, як раптом почули ззаду:

— Що, хлопці, думаєте, там хтось є?

Вони рвучко обернулися.

Платоша усміхався.

Вони так розгубилися, що не могли сказати ні слова. Зрадили! Таки зрадили Ципу!

— Я теж думаю, що він у шлюпці ховається, — стишивши голос, сказав Платоша.

— Хто? — розгублено спитав Женя.

— "Заєць"...

— Ні-ні! Там нікого нема! — гаряче прошепотів Вітасик.

Платоша пильно глянув на хлопців:

— Ви не думайте... Я... — він заперечно похитав головою. — Але капітанові хтось сказав, що на теплоході "заєць". І капітан хоче сьогодні вночі зробити облаву.

— Що?! — хлопці з жахом перезирнулися. — А хто сказав? Хто? Коли?

— Не знаю. Сьогодні вранці. Зараз робити не можна, щоб не привертати увагу. А вночі, коли пасажири спатимуть… Отже, до ночі в нього ще є час… — Платоша усміхнувся, підморгнув і, кивнувши хлопцям, побіг до трапа.

Хлопці знову перезирнулися.

— Ципа подумає, що це ми, — безнадійно похитав головою Вітасик.

— Що ж робити?

Став накрапати дощ. Верхня палуба вмить спорожніла.

— Треба його попередити. Поки нікого нема, — вигукнув Женя і кинувся до четвертої шлюпки.

Вони бігали під дощем від шлюпки до шлюпки, стукали кулаками по дну і, здершися на шлюпбалку, гукали під брезент:

— Ципо! Сьогодні вночі облава. Хтось сказав капітану. Пильнуй!..

У каюту вони прибігли мокрі як хлющі.

— Ви що — здуріли?! — накинувся на них Григорій Тарасович. — Не знаєте, що після Чорнобиля мокнути під дощем небезпечно! Ану, переодягайтеся швидше.

Дощ лив цілий день, аж до вечора. Екскурсію в місто відмінили. "Зелену стоянку" з купанням теж.

Масовик влаштував ігри, танці і вікторини в кают-компанії та на критих палубах. Цілий день працювали буфет, і бар, і відеосалон. Крутили кіно.

Та, незважаючи на це, день тягнувся дуже довго. Може, тому, що хлопці нервували. Чи вдасться Ципі переховатися, чи вдасться уникнути облави?

Хлопці блукали по теплоходу, раз у раз визирали на верхню палубу.

А перед вечерею несподівано зустріли Платошу, він таємничо схилився до них і прошепотів:

— Капітан відмінив облаву. Чудасія!

Усміхнувся й побіг.

Хлопці знову розгубилися. Значить, вони даремно налякали Ципу. І він, може, й перебазувався.

— Треба попередити! — вирішив Вітасик. Захопивши парасольки, хлопці подалися на палубу.

І знову оббігли під дощем усі шлюпки. Знову, пильнуючи, щоб ніхто не побачив, стукали і гукали під брезент:

— Облаву відмінили! Ципо! Відгукнись! Треба поговорити.

Але Ципа не відгукнувся. Чи справді перебазувався, чи просто не захотів розмовляти.

Розділ XIII

У тринадцятому розділі такої повісті, як наша, обов'язково має відбутися щось таємниче і страшне. І воно відбувається.

Анатолія Петровича огортав неспокій. Закінчився третій день плавання, а розслідування не просунулося ні на крок. Ні капітан Пилипей, ні співак Сокирко, які так злякалися були привіту від Вороного, як уже говорилося, по виявляли особливих ознак занепокоєння. І пасажир Вороний ніяких контактів з ними не має. І Ципи на кораблі начебто нема — мовчать Женя й Вітасик. І "кооператор" із свого люкса не виходить. І Григораша ніде не видно. Може, давно вже зійшов на берег… Гуляє, мабуть, після тюрми. Це у них положено, у злодіїв у законі. Бо знову ж сяде…

"Ну чого ти нервуєш? Ну нема ж об'єктивних підстав. Ти ж аналітик. Головна твоя риса — залізна логіка. На відміну від твого друга Стьопи Горбатюка, який підвладний емоціям і якого через це завжди "заносить"", — сам себе переконував Попенко. До речі, він кілька разів дзвонив сьогодні вдень Горбатюку, та так і не додзвонився, — того чогось не було на місці. Хоча розказувати й нічого, але Попенко не любив, коли щось не виходило, зривалося. І ота відсутність контакту з Горбатюком теж нервувала Анатолія Петровича, вселяла якесь почуття відірваності, самотності.

"Втравив мене в якусь авантюру, а сам собі займається своїми справами, — подумав навіть Анатолій Петрович. — Даремно тільки катаюся. Ловив би собі спокійнісінько рибу на десятому причалі".

І все-таки якесь почуття небезпеки, ота незбагненна професійна інтуїція не давали йому сьогодні заснути.

Він одягнувся, тихенько прочинив двері і вийшов з каюти.

Коридори були безлюдні. М'яко пружинила під ногами килимова доріжка.

Анатолій Петрович піднявся трапом угору. На цьому поверсі містився ресторан. І тут у коридорах — ні душі.

Попенко піднявся трапом ще вище — на червону палубу, де були одномісні каюти і каюти люкс. Каюта "кооператора"-спортсмена була майже поряд з каютою співака — через одну.

"Сам у двомісному люксі... Навіть для людини, в якої є зайві гроші, — не дуже розсудливо..." Ця думка не давала Анатолію Петровичу спокою з тієї миті, як він дізнався про появу "кооператора". Для когось це місце, мабуть-таки, призначалося. Не треба бути великим мудрецем, щоб дійти такого висновку. У списках пасажирів Григораша не було, а у барі він його бачив. На власні очі. Отже...

Анатолій Петрович зробив крок до "червоного" коридора і раптом завмер.

По коридору попереду нього ішов хлопчик років дванадцяти. Обличчя його він не бачив, лише потилицю, тонку шийку і кумедно настовбурчений на маківці рудий їжачок.

Біля дверей каюти Сокирка хлопчик зупинився, якусь мить стояв, потім рвучко відчинив двері і переступив поріг. І в ту ж мить почувся зойк.

Анатолій Петрович кинувся гуди.

Двері каюти були прочинені і, ще не добігши, Анатолій Петрович почув хриплуватий, наче застуджений, хлоп'ячий голос:

— Ти все розкажеш, все!

— Розкажу, розкажу! Тільки зникни! Зникни! Бо я збожеволію! — істерично вигукнув Сокирко.

Анатолій Петрович вже взявся за ручку дверей, і тут щось примусило його обернутися.

У кінці коридора біля трапа стояв... Григораш. У голубому махровому халаті, наче щойно з басейну.

Кілька секунд вони дивилися один на одного. Потім Григораш нервово сіпнув головою (це був знайомий жест, який не лишав жодних сумнівів, — і тоді, на допитах, він так робив, коли не витримував і починав нервувати). Повернувся і тільки війнули поли халата — так швидко, по-мавпячому шугонув угору трапом Григораш. Коли злочинець тікає, міліціонер не може не переслідувати його. Тут уже не до роздумів. Це інстинкт. І Попенко кинувся до трапа.

Він теж подолав його у два скоїш.

Це був найвищий поверх корабля. Тут, поряд з рубкою, містилися каюти капітана, старпома, лоцманська, радіорубка... Сюди пасажирам вхід не дозволявся, про що сповіщала табличка на ланцюжку.

Але Анатолій Петрович перескочив ланцюжок, як за секунди до цього перескочив його Григораш — про це свідчили голубі нитки на табличці: видно, Григораш зачепився за неї халатом. І затримався. В останню мить Попенко встиг помітити, як зачинилися двері каюти капітана. Іншого виходу у Григораша не було. Хіба що на небо. Якби там несподівано з'явився вертоліт. Але так буває лише в кінофільмах про Фантомаса.

Двері каюти не піддавалися — Григораш зачинився зсередини. Мабуть, капітана там не було.

І справді капітан був у рубці. Стоячи біля штурмана, що вів корабель, щось йому говорив.

Інстинкт переслідувача не дозволяв Анатолію Петровичу одійти далеко від дверей каюти, і він чекав, поки капітан обернеться і зверне на нього увагу.

І от капітан обернувся і помітив його.

Здивовано звів брови, щось коротко сказав штурману і швидко пішов до Попенка. Штурман не обертався і не бачив Анатолія Петровича.

— Що таке? Чого ви тут? — півголосом спитав капітан, прикривши двері, що вели в рубку.

— Вибачте. Але до вашої каюти зайшов сторонній.

— Що?

— І не просто сторонній, а карний злочинець.

Капітана Пилипея наче вдарило струмом.

— Карний злочинець? Ви певні? Не помиляєтесь?

— Я певен і не помиляюсь. Бо добре його знаю. Я — капітан міліції, — Анатолій Петрович простягнув Пилипею посвідчення.

Той якось неуважно, незосереджено глянув на нього. Вони вже підійшли до дверей каюти.

— Ану, подивимось, подивимось, що тут за карний злочинець, — весело й голосно промовив капітан, беручись за ручку.

— Він замкнувся, — сказав Попенко.

— Замкнувся? Не міг він замкнутися! — знову ж таки голосно, з притиском сказав капітан. Поторсав ручку, натиснув і… двері розчинилися.

— От бачите! — Капітан зробив крок і, стоячи в дверях, зазирнув у каюту. — Нікого нема. Вам здалося.

Через плече капітана Анатолій Петрович бачив, що у першому приміщенні каюти, так званому кабінеті, справді не видко було нікого. Але існувало ще й друге приміщення, де капітан спав, відпочивав.

— А там?

— І там, по-моєму, нікого, — сказав капітан і зробив ще два кроки.

І, хоч капітан не запрошував його, Анатолій Петрович зайшов до каюти.

Останнє, що він встиг побачити, — це перекошене обличчя капітана, який враз обернувся.

Від страшного удару ззаду по голові Анатолій Петрович втратив свідомість.

Розділ XIV

У люксі хтось є.

Григорій Тарасович прокинувся серед ночі. Щось йому наснилося — хтось його переслідував, хапав, душив. Так бувало, коли він спав на спині. Глянув на годинник — було майже три години, без чверті. І одразу відчув, що в каюті щось не так. Кинув погляд на сусідню верхню полицю — полиця була порожня. Прислухався. На нижніх полицях мирно посапували хлопці. На столику, куди вони клали на ніч свій одяг, речей Анатолія Петровича не було. Григорій Тарасович зліз. Нашвидку одягнувся, вийшов у коридор. Зазирнув у туалет. Нікого.

Григорій Тарасович уже кілька років був дружинником, і за цей час почуття пильності стало майже професійним. Небезпеку він відчував підсвідомо і майже ніколи не помилявся. От і зараз… О третій годині ночі без жодних підстав Попенко не вийшов би з каюти. Щось таки сталося. І не збудив. Сам пішов. Оберігає. Образа знову ворухнулася в серці Григорія Тарасовича. Вчора перед сном, коли хлопці вже поснули, між ними відбулася досить гостра розмова. Григорій Тарасович сказав прямо, без викрутасів:

— Анатолію Петровичу, ви ж ще вчора знали, що у двомісному люксі їде якийсь кооператор. Чому мені не сказали?

Анатолій Петрович знітився:

— А ви звідки дізналися?

— По-перше, бачив, як він виходив з каюти. По-друге, спитав у директора круїзу. А він, виявляється, ще вчора вам сказав.

— Не хотів вас даремно турбувати.

— Що ж я, хлопчик, чи що? Я все-таки дружинник. І погодився їхати з вами не для того, щоб… А щоб… — від образи Григорій Тарасович не знаходив слів.

— Ну нащо вам зайвий клопіт? — намагався заспокоїти його Попенко. — Звичайнісінький кооператор, а ви будете думати казна-що. Воно вам треба?

— То що ж мені — вже й думати заборонено?

— Навпаки. Думайте. Особливо про хлопців. Дивіться за ними уважно. Щось вони дуже розбігалися по пароплаву. Я за ними стежити весь час не можу. Давайте домовимося, що за хлопців відповідаєте ви.

— Отже, моя роль зводиться тільки до ролі няньки?

— Ну для чого так? Дорогий мій! Ви ж справді не хлопчик, не шукач пригод. Ви ж доросла людина. І дай боже, щоб ніяких пригод не було. Я особисто про це мрію. Щоб наші підозри виявилися не більше, як підозри. Безпідставні.

Безпідставні!

То чого ж ти серед ночі кудись подався, голубе?

Григорій Тарасович ступав навшпиньках. Хоча й так на м'якій килимовій доріжці кроків було не чуть. З-за дверей якоїсь каюти долинули крики, лайка. Григорій Тарасович застиг, прислухаючись.

— Ну що я сказала? Що? Все життя ти мене мучиш! Своїми безпідставними ревнощами ти мене заженеш у могилу! Я більше не можу! Не можу! — верещав жіночий голос.

Чоловічий щось нерозбірливо бубонів.

Якесь подружжя серед ночі з'ясовувало свої стосунки.

Знову щось безпідставне!

Григорій Тарасович обійшов увесь корабель. Піднявся навіть на верхню палубу. Анатолія Петровича не було ніде.

Так само навшпиньках Григорій Тарасович підійшов до каюти-люкс. Затамував подих, прислухаючись. За дверима балакали. Але ж "кооператор" їде один. Значить, там Анатолій Петрович. Слів не чуть. Голоси приглушені.

Двері розчинилися так несподівано, що Григорій Тарасович відсахнувся.

У дверях стояв "кооператор", кремезний, мускулястий, у закордонній майці з вищиреним тигром і синіх джинсах.

— Що таке?

— Н-нічого, — розгубився Григорій Тарасович.

— Щось сталося? — "Кооператор" дивився очікувально і стурбовано.

— Ні... Просто не спиться... Гуляю...

— Неправда. Що сталося?.. — Тепер "кооператор" дивився пильно й пронизливо. — Ви когось шукаєте? Хтось зник?

Григорій Тарасович мовчав, намагаючись зазирнути через плече "кооператора" у каюту.

Він міг заприсягтися, що у люксі, крім "кооператора", хтось є.

Але то був не Анатолій Петрович.

Несподівано розчинилися двері сусідньої каюти... І визирнув Сокирко.

Розділ XV

"Ділові" розмови.

Коли Попенко отямився, то відчув, що не може ворухнути ні рукою, ні ногою. Він лежав зв'язаний на вкритій килимом підлозі каюти капітана.

Над ним схилився Григораш, уже не в халаті, а в картатій сорочці і спортивних штанях.

— Прочумався?..

— Розв'яжи! — скреготнув зубами Анатолій Петрович.

— Переб'єшся. Спершу побалакаємо. Що тобі треба? Чого ти тут шниришь?

— Де капітан? Що ти з ним зробив?

— Капітан? Ха! Веде корабель. Чого це я мав з ним щось робити. Він мій друг.

— На що ти розраховуєш? Невже ти думаєш, що в тебе щось вийде?

— Думаю, думаю. Є лише два варіанти для виходу з ситуації, в яку поставила мене зустріч з тобою, начальник. Або ти стаєш моїм другом і входиш в долю. Нам якраз потрібен такий кадр, як ти. До речі, у нас уже є друзі з вашої контори, ти будеш не перший. Це найкращий варіант. Він мені імпонує. Я обома руками за нього. Раджу від душі. Я ж ще тоді, пам'ятаєш, сказав — ти мені подобаєшся. Звичайно, для цього першого варіанту будуть певні умови... Ну, а другий варіант — сумний для тебе, начальник, — "мокрий", — Григораш черконув себе долонею по шиї і засміявся. — Так просто я ж тебе випустити не можу. Будь-який третій варіант — сумний уже для мене. І я його змушений виключити. Подумай. Зваж. Розумію, що одразу ти не погодишся. Не можеш. Такий у тебе характер. За це я тебе й поважаю. Даю тобі для роздумів півгодини. Більше не можу. Спускати твій труп під воду треба зараз, поки ще темно. Між іншим, врахуй, нас тут на теплоході багато. Раз я тебе приймаю в каюті капітана, це щось та означає... Давай, думай швиденько. Не буду заважати. — Григораш підвівся і вийшов.

Так, думати треба було швидко, Григораш — професійний злочинець, убивця. Виконати свою погрозу йому не важко. Це ясно. Невже капітан Пилипей не жертва, а злочинець? Тоді й Сокирко. А Вороний? З ворогуючої банди?

Думай! Думай!

Якщо є вихід з тієї ситуації, в яку ти потрапив, то він тільки в твоїй голові. Якщо можна перемогти зараз Григораша, то тільки розумом, хитрістю.

Треба не мовчати, говорити, щось придумувати. Треба йти, як то кажуть, на переговори.

— А які ж умови для дружби? — гукнув Попенко.

— О! Це вже ділова розмова! — весело сказав Григораш, знову заходячи з "кабінету" у "спальню". — Питаєш, які умови для дружби. Ну, яка ж може бути дружба між "злодієм у законі" і праведником — міліціонером? Треба, щоб ти хоч трохи зрівнявся зі мною. Щоб замазався трохи. Щоб і на тобі повисла "мокруха"... Ні, ні, різати, стріляти нікого не треба. Не ті умови. Та й часу нема. От! — Він двома пальцями підняв за залізну пробку пляшку пепсі-коли. — Ця пляшка отруєна. На ній твої відбитки пальців. Поки ти був без пам'яті, я її твоїми пальцями залапав. Цю пляшечку я зараз передам своїм асистентам. Будеш добре себе поводити, — може, й обійдеться. А ні... Пепсі-кола влітку, коли так хочеться пити... довго не стоятиме. До речі, її так люблять діти... На твоїй совісті буде. Іди потім доводь, пояснюй. Ти й не знатимеш, хто, коли, куди її поставить.

Анатолій Петрович похолов. Краще вже зараз вмерти самому. Але це не вихід. Скільки лиха ще наробить цей нелюд! Держись, Толю, держись!

Він презирливо усміхнувся і звів очі на Григораша.

— А ти що, саме дітей боїшся, що труїти їх задумав? Ай-яй-яй! Такий великий, а боїшся дітей. Здорово ж вас Ципа налякав.

Григораш зблід:

— Звідки ти знаєш… про Ципу?

— І про Вороного знаю, — усміхнувся Попенко.

— Звідки? — прохрипів Григораш.

— Це вже ділова розмова. Розв'яжи! — твердим голосом сказав Попенко.

Грпгораш завмер, наче вагаючись. Потім раптом кинувся навколішки, схопив Попенка за плечі і струсонув з усієї сили:

— Ні! Ти скажи — звідки, звідки?!

В очах його були лють і жах.

— Розв'яжи!

— Уб'ю! Всіх уб'ю! — його вже тіпало, як в лихоманці. Він бив зв'язаного Попенка головою об підлогу. Потім підхопився і почав гамселити його йогами, несамовито вигукуючи:

— Уб'ю! Уб'ю!

Підібгавши під себе ноги, Анатолій Петрович намагався захистити живіт і груди. "Ну кінець! Як по-дурному все вийшло!" — майнула думка.

І тут раптом двері розчахнулися, і до каюти вскочили "кооператор", Григорій Тарасович і... капітан Горбатюк. Вони схопили Григораша, скрутили йому руки, повалили на підлогу. У дверях стояв блідий, як мрець, Сокирко.

Розділ XVI

Злодіїв спіймано, але таємниця не розкрита.

Прокинувшись, Женя й Вітасик нічого не могли зрозуміти. Чому Анатолій Іванович весь перев'язаний, забинтований і заклеєний пластирем? Звідки взявся капітан Горбатюк? Чому Вітасиків тато такий збуджений і разом з тим сяючий? І чому всі кажуть, що їхня мандрівка на теплоході закінчена, вони зараз сходять на берег і повертаються додому?

Все було неймовірно і незбагненно.

Нарешті, з не дуже послідовної розповіді Григорія Тарасовича вони дізналися про події минулої ночі, про те, як було затримано карного злочинця Григораша і його спільників капітана теплохода Пилипея та співака Сокирка.

— А Ципа? — вигукнув Женя.

— Де він? — підхопив Вітасик.

— Ципи на теплоході поки що не виявили, — сказав Григорій Тарасович.

— А Вороний?

Григорій Тарасович знизав плечима і глянув на капітана Горбатюка.

— Ні про Ципу, ні про Вороного ніхто з них поки що не хоче говорити. Правда, Сокирко сказав: "Я розповім, тільки потім. Зараз не можу. Бо це щось неймовірне", — капітан Горбатюк ствердно хитнув головою. — Думаю, що він розкаже. Хай трохи заспокоїться. Він зараз у такому стані… Це ж він нас привів до каюти капітана…

— Значить, я йому завдячую життям, — усміхнувся Анатолій Петрович.

— Виходить. І де заховані коштовності, показав. Одним словом, повинився. І це буде враховано. Може, ще й умовно засудять. І не в тюрмі, а на волі співатиме.

— Які коштовності? — здивувалися хлопці.

— Ну, розкажи вже їм все по порядку. Щоб не муляло, — кивнув Горбатюку Анатолій Петрович.

— Так от. Коли Анатолій Петрович побачив на теплоході нашого давнього знайомого злодія у законі Григораша і сказав мені про це по телефону, я почав збирати інформацію про нього. А тут черговий по місту доповів, що хтось раптом подзвонив по телефону 02, сказав лише одну фразу: "Діаманти на теплоході "Квітка-Основ'яненко"", — і повісив трубку. Дзвінок був міжміський. Я негайно навів довідки про крадіжки коштовностей. І виявилося, що прізвище Григораша несподівано спливло у справі про розбійне пограбування ювелірного магазину в Ленінграді. Були вкрадені унікальні коштовності, діаманти, перли, смарагди на велику суму. Це вже дало мені можливість діяти офіційно. Відрядив свого нового працівника Борю Тихолаза на "Квітку-Основ'яненка". Під виглядом кооператора він зайняв двомісний люкс. А вчора увечері перед відплиттям і я до нього приєднався. Прилетів літаком. Вирішив поки що навіть другові своєму не показуватися, придивитися, що і як. І от бачите, одразу ж уночі довелося брати участь в арешті злочинця.

— А коштовності? — спитав Вітасик.

— А-а… Коштовності були в Сокирка. В тюбиках.

— Яких тюбиках? — спитав Женя.

— Різних. Зубна паста. Крем для гоління. Шампунь. Був намір таким чином провезти дорогоцінне каміння за кордон. Сподівалися, — відомий артист, не дуже перевірятимуть, пройде "зеленим коридором". Зараз же на митниці новий порядок. Довіра. Я тільки поки що не розумію, що їх зв'язувало: капітан першокласного теплохода, популярний співак в розквіті таланту і рецидивіст, злочинець, убивця. Ніяк не збагну. Що могло бути спільного між ними?.. Щодо закордонних зв'язків ясно. Приятель Григораша, з яким він колись сидів, кілька років тому виїхав у Сполучені Штати.

— А інші спільники? — спитав Вітасик.

— Ага! Сказав же Григораш, що на кораблі "наших багато", — підхопив Женя.

— Думаю, що то він, як то кажуть, брав на бога. Сокирко запевняє, що більше спільників на теплоході нема.

— А Вороний? Той, що на кораблі? — знову спитав Вітасик.

— Виявився цілком порядною людиною. Кандидат педагогічних наук, викладач університету. І ота "група" нічого спільного з кримінальними справами поки що, здається, не має. Хоча, як то кажуть, "на грані". Без царя в голові. І без доброти в серці. Не кажучи вже про цілковиту невихованість.

Хлопці були розчаровані. І тим, що помилилися у своїх підозрах. Капітан, на якого вони так закохано дивилися, злочинець. А несимпатичний Вороний — порядна людина.

І тим, що головні події: розкриття злочину, затримка Григораша, — все відбулося, коли вони солодко спали, без їхньої участі.

— На цей раз без нас обійшлося, — зітхнув Женя.

— Даремно тільки їздили, — махнув рукою Вітасик. Анатолій Петрович усміхнувся:

— Недаремно, хлопці. Все-таки Ципа на кораблі був. — І він розказав про нічну зустріч у коридорі і про підслухану розмову хлопчика з Сокирком.

— Ну, те, що він був, ми знаємо, — сказав Женя і перезирнувся з Вітасиком.

— Тепер можна, — хитнув головою Вітасик. І хлопці розказали про своє несподіване знайомство з Ципою, про частування, про пошуки на верхній палубі…

Дорослі були вражені.

— Ну-у! Конспіратори! — розвів руками Анатолій Петрович. — Правда, якби сказали, може б, обійшовся без травм…

Женя і Вітасик винувато похилили голови.

Анатолій Петрович трохи помовчав, потім сказав:

— Але… Я вас розумію. Може б, і я на вашому місці не сказав… Ви ж не донощики, не сексоти… Ви чесні хлопці, що допомагають боротися із злочинністю.

Григорій Тарасович усміхнувся:

— Так от чого наші запаси зменшилися. А я дивлюсь — півсумки нема. Невже, думаю, на хлопців після добрячої вечері такий апетит вночі напав…

— Тільки де ж він усе-таки подівся, той Ципа? — задумливо мовив капітан Горбатюк. — Обшукали ж весь корабель. І шлюпки, і всі закутки, куди можна сховатися. І ще ж до швартовки, в дорозі. Невже вплав утік?

— А що — запросто! — сказав Вітасик.

Григорій Тарасович глянув на сина і посварився пальцем.

Розділ XVII

Ципа і Вороний.

— Іване Романовичу, уже ж минуло кілька днів. Я вас не турбував. Розумію, ви вразливий. Такий пережили стрес… І взагалі… Я думаю, вас примусили, шантажували… Ви людина, мені здається, непогана. Мені багато розповідала про вас дружина, Ніна Олександрівна.

Сокирко звів на Горбатюка здивований погляд:

— Це ваша дружина?!. Ах, так… так… вона ж говорила… Який збіг!.. Хто б подумав…. — погляд Сокирка пригас.

— Я знаю Григораша. Він здатен на все. А ви людина м'яка…

Сокирко зітхнув:

— Я теж його знаю... На жаль!..

— Ви обіцяли розказати. По-моєму, вже час.

— Розказати... Це не так просто... Ви навряд чи повірите.

— Постараюсь.

— Не знаю навіть, з чого почати...

— Давайте почнемо по порядку. Ну, по-перше, хто такий Ципа? Чого ви його так злякались?

— Ципа?.. Хто такий Ципа?.. — співак гірко усміхнувся. — Ципа — наш однокласник.

— Що?

— От бачите, ви вже не вірите.

— Але ж він, пробачте, хлопчик. А ви — доросла людина. І не дуже юна.

— Тридцять сім.

— А йому — дванадцять.

— Не знаю...

— Щось я не дуже розумію.

— Думаєте, я розумію? Я теж не розумію.

— Ну, давайте постараємося зрозуміти разом. Розказуйте. Спокійно розказуйте.

Сокирко зітхнув:

— Якби ж можна було спокійно розказувати... Коли воно якесь божевілля... Марення якесь... — він знову зітхнув. — Це було двадцять п'ять років тому. Вчилися ми тоді в п'ятому класі, троє нерозлучних друзів — я, Семен Пилипей і Славко Ципа. Справжнє прізвище його було Цибуленко, але інакше, як Ципа, ніхто його не називав. Ще в першому класі дали йому таке прізвисько, він тоді був худенький, маленький, шийка тоненька, курчача. Одне слово Ципа — "Ціп-ціп-ціп!" Так його в першому класі дражнили. Найменший був серед нас. І хоч потім він швидко підріс і став майже такий, як ми, прізвисько лишилося. Всі його любили, не тільки ми з Семеном, усі в класі. Світлої вдачі хлопець був. Добряга і оптиміст. Ніколи не плакав, що б не трапилося. І завжди всіх заспокоював: "Держи себе в руках! Все буде о'кей!" Хоча здавалося б, не він, а його треба було заспокоювати. Бо з ним найчастіше й траплялися різні неприємності — то впаде, то перечепиться, то загубить щось, то штани розпанахає, то ще щось. Не дуже він був меткий і ловкий.

А от хто був меткий і ловкий — то це сусіда мій, дев'ятикласник Юрко Григораш. Найавторитетніша для нас людина тоді, шибайголова і хуліган, як вважали дорослі, герой і одчайдуха, як вважали ми. Наш кумир... Ви не дивуйтесь, ми були в п'ятому, він у дев'ятому... В п'ятому хлопці такі дурні...

— Я не дивуюсь, я сам був у п'ятому класі, — сказав капітан Горбатюк.

— Власне, тільки вважалося, що він у дев'ятому. В школу він уже не ходив, тинявся по вулицях, бренчав увечері на гітарі в кодлі таких, як він,

підлітків під горищем на сходах. З шостого класу був на обліку у дитячій кімнаті міліції, але толку з того було мало. Виховувала його не міліція, а вулиця. Сім'я, як то кажуть, неблагополучна — батько алкоголік, вантажник у магазині. Троє дітей. Мати билася як риба об лід. Але це зараз я так міркую. А тоді я не розмірковував. Тоді я в рота йому дивився. Тоді я, та й Ципа, і Пилипей ладні були за Григораша на край світу, у вогонь і в воду. Вій уже й тоді був гарний — смаглявий, стрункий і очі відважні такі, зухвалі. Одне слово — герой.

Того літа у Григораша було захоплення — коні. Він з кодлом їздив електричкою у яке-небудь село, де паслися у нічному коні, крали їх, гарцювали по полях і лісах цілу ніч, а над ранок відпускали коней і тікали. Отака була розвага. Розповідалося про це з захватом, як про справжні ковбойські пригоди. І ми слухали, роззявивши рота, з безнадійної заздрістю.

Одного разу увечері ми сиділи на сходах під горищем. Кодло і Григораш, як завжди, угорі, наша трійця (я, Пилипей і Ципа) на східцях трохи нижче. То було наше традиційне місце. Крім нас, нікому з "малолєток" тут сидіти було не можна. Для нас, як велика честь, робився виняток. І то завдяки поблажливому ставленню до нас Григораша, мого сусіди.

Григораш запропонував знову погарцювати вночі на кониках. Але "кодло" його сьогодні не підтримало. Кілька днів тому гарцювали, після того у більшості були дома великі неприємності. До того ж якраз з'явилася перша стаття у "Вечірці" про ці нічні гарцювання. Газети потім багато про це писали. Одне слово, кожен знайшов собі причину, ніхто не захотів. А Григораш був упертий.

— Ну і фіг з вами! — сказав він раптом. — На фіг ви мені здалися. Я он з "малолєтками" поїду.

І він кивнув на нас.

Він навіть не спитав нашої згоди. Він був певен, що ми не відмовимося.

Нас охопила водночас і шалена радість і страх. Радість, що збудеться наша безнадійна мрія. І страх — що ж сказати вдома, як втекти на цілу ніч?

— Добре, я поїду, — похмуро сказав довготелесий Філя Філімон.

— І я, — шморгнув носом Лесик Дуремар.

Інші промовчали.

— Значить, вшістьох. Порядок! Більше й не треба, — сказав Григораш.

Наша доля була вирішена.

— А... а що дома сказати? — заїкнувся Ципа.

— Нічого. Вранці скажеш. Як будеш виправдовуватися... — Григораш засміявся. — Не дрейф! Хапай момент! У тебе такого в житті більше ніколи не буде.

— Держи себе в руках! Все буде о'кей! — сказав Ципі ципиними словами Пилипей.

Більше ми не говорили нічого. Те, що штовхало нас до Григораша, було сильніше за страх, за розум, за волю.

Я потім ніяк не міг згадати, як ми дісталися до вокзалу, як їхали електричкою, як вийшли, як знайшли тих коней на узліссі.

Я добре пам'ятаю лише момент, коли сідали на коней.

Ципа якось одразу скочив на Вороного, це було навіть дивно, невмілий невдаха Ципа уже верхи, а ми з Пилипеєм скачемо навколо своїх гнідих кобилок і ніяк не можемо сісти.

Та от уже й ми верхи, і всі скачемо у ліс. Десь там, ззаду, щось розпачливо кричить пастух, але ми не зважаємо, скачемо, скачемо, скачемо… Я досі пам'ятаю те незвичайне почуття — захоплення, радість і страх. Мені здавалося, що ми скакали дуже довго — півночі. А насправді то тривало, мабуть, з півгодини. Нарешті перед нами велика, осяяна місячним сяйвом галявина.

Ми спинилися.

— Ну як? — спитав Григораш, дивлячись на нас, неофітів.

— Клас! — сказав Пилипей.

— Сила! — сказав я.

— О'кей! — сказав Ципа. В нього було таке щасливе обличчя!

— Отож-то! — сказав Григораш.

— А Ципі який коник дістався! А? — заздро мовив Філя Філімон. — Вороний!

— Ти диви! Справді! — Григораш скочив зі свого коня, підійшов до Вороного, на якому сидів Ципа, поплескав його по крупу, обійшов навколо, погладив по шиї. — Гарний коник!..

Він і справді був дуже гарний, цей кінь — чорний, як ворон, з білою плямою-зіркою на лобі, з шовковою гривою, стрункими ногами, з гордим поворотом голови на довгій гнучкій шиї. Красень!

— Махонемось. Злазь! — сказав Григораш.

Ципа зліз. Хіба з Григорашем можна було сперечатися?

Григораш схопив Вороного за гриву, підскочив і… І Вороний раптом заіржав, став дибки і скинув Григораша на землю.

Філя Філімон і Лесик Дуремар зареготали.

— У-у, зараза! — скреготнув зубами Григораш, підводячись.

Він знову схопив Вороного за гриву і… знову Вороний заіржав і скинув його на землю.

Філя Філімон і Лесик Дуремар аж заходилися від сміху. Хирлявий "малолєтка" Ципа, що ніколи на коні не сидів, без проблем, як то кажуть, гарцював на Вороному, а хвацький "ковбой" Григораш підступитися до нього не може. Кумедія!

Ще кілька разів намагався сісти на Вороного Григораш, але марно.

Нарешті не витримав:

— Чого щиритесь, аглоєди? Ану, спробуйте ви!

І… спершу полетів на землю Філя Філімон, за ним Лесик Дуремар.

Тепер уже реготав Григораш.

— От бачите, бачите!.. А ви сміялися. Це ненормальний кінь. Психічнохворий. Тобі, Ципо, просто пощастило. Ти дуже легенький. Він просто тебе не відчув. Він навіть не думав, що на ньому хтось їде. Ха-ха-ха!

Філя Філімон і Лесик Дуремар теж засміялися.

— На ньому не можна їхати, — сказав Григораш. — Поїдеш, Ципа, разом з Пилипеєм. А Вороного треба покарати, заразу.

У Грпгораша через плече висіла сумка. Коли він падав на землю, в ній щось торохтіло і дзвякало.

Григораш розсунув "блискавку" і витяг з сумки маленький топірець і цвяхи, великі дециметрові цвяхи. Я тепер думаю: невже вони випадково були тоді в сумці у нього — ті цвяхи. Мабуть, що ні. Мабуть, він давно задумав ту жорстоку витівку. І тільки чекав нагоди.

— Ану, ведіть його сюди, до пенька, — наказав Григораш Філімону і Дуремару. — Ставте копито на пеньок.

— Що ти робиш? Не треба! Не треба! — скрикнув Ципа.

— Ану, мовчи, шмакодяв! — замахнувся на нього топірцем Григораш. — Заберіть його! — гукнув він нам. — Бо я за себе не ручаюсь.

Григораш аж кипів од люті. Він не міг пережити своєї ганьби. І ми з Пилипеєм схопили Ципу й тримали його, поки Григораш прибивав цвяхами копито Вороного до пенька. Вороний чогось не дуже й пручався. Може, він думав, що його підковують.

— Не треба! Не треба! Не треба! — крізь сльози вигукував Ципа. Ми вперше бачили, щоб Ципа плакав.

— Мовчи! Мовчи! — заспокоювали ми Ципу. — Він же тебе вб'є. Ти що, не бачиш, як він лютує?

Нарешті Григораш закінчив свою чорну справу і гукнув:

— По конях!

Філя Філімон і Лесик Дуремар одразу скочили на коней. Ми завагались.

— Кому сказав! — вигукнув Григораш, уже сидячи верхи і розмахуючи топірцем.

Ми з Пилипеєм не витримали й побігли сідати. А Ципа не зрушив з місця.

— Я його не кину! — сказав він.

— Що-о?! Ти ще пищать будеш? Так я й тебе приб'ю до пенька. Ще цвяхи є.

— Не кину! Не кину! — вперто повторив Ципа.

Ми з Пилипеєм почали вмовляти Ципу, але він нас не слухав.

— Ну й лишайся, зараза! Вперед! — гукнув Григораш і поскакав. Філя Філімон і Лесик Дуремар за ним.

Цю мить я потім все життя згадував із страшенним соромом і каяттям.

Але зрозумійте! Ми були зовсім пацани, п'ятикласники. Ліс. Ми на крадених конях. Ніч. У будь-яку мить можуть з'явитися пастухи, колгоспники...

— Ципа, сідай, поїхали! — благали ми. Але він не слухав.

І тоді ми не витримали і поскакали доганяти Григораша.

Так. Я розумію. Це була зрада. Якби ми могли знати, що станеться, ми б, звичайно, лишилися. Але... Минулого не повернеш.

Ми догнали Григораша й хлопців. Ми просили вернутися. Але Григораш і слухати не хотів.

— Ніде не дінеться ваш Ципа. Посидить трошки в лісі і пошкандибає на електричку. Не так далеко. Кілометрів сім. Хай не буде таким розумним.

Ми погарцювали ще трохи, кинули коней і посунули на станцію.

Було навіть не дуже пізно. Пів на другу, чи що. Ми навіть ще встигли на останню електричку. Ципа додому не повернувся.

Ми мовчали, нічого не говорили аж до вечора наступного дня. Тільки надвечір, плачучи, ми розповіли батькам усе.

Міліція шукала, прочісувала ліс дві доби. Не знайшла ні Вороного, ні Ципи. Ми не могли точно визначити галявину. Мабуть, тому, що тоді була ніч і ми були у такому стані, ми не запам'ятали місцевості. Філя Філімон та Лесик Дуремар теж плуталися і запевняли, що були там уперше. Єдиний, хто добре знав місцевість, був Григораш. Але він зник. За ним були ще якісь гріхи, і він просто втік з дому. Він уже давно збирався тікати, говорив про це "кодлу".

Ми з Пилипеєм дуже переживали.

Був оголошений всесоюзний розшук.

Цілий рік Ципина фотографія висіла на стенді біля райвідділу міліції. Потім її зняли.

Що з ним сталося — так ніхто й не знав.

Пустили чутку, начебто Григораш і хлопці вбили його і закопали в лісі. Але ми ж були свідками — ніхто тоді Ципу не вбивав.

Про Григораша я нічого не чув років п'ять. Потім якось зустрів Філю Філімона і він сказав, що Григораш уже двічі сидів у тюрмі, спершу в колонії Для неповнолітніх, потім на хімії. Одне слово, став рецидивістом.

Батьки Ципи кудись виїхали.

Дитинство закінчилося.

Почалося доросле життя.

Пилипей пішов у мореходку. Я — у консерваторію. Бачилися рідко, хоч жили в одному місті. Дружби між нами вже не було. Мабуть-таки, через Ципу. Кожному з нас боляче, неприємно було згадувати ту ганебну нашу поведінку, і тому не хотілося бачитися.

Час ішов.

Ципа забувався поволі.

А потім і зовсім не згадувався. Така вже особливість людської психології — людина жене від себе неприємні, болючі, страшні спогади.

Пилипей став капітаном. Я — співаком.

Жили кожен своїм життям. Досягли певних успіхів.

І от… Вперше це було років п'ять тому. На концерті. В мене був у той день особливий успіх. Знаєте, у кожного співака бувають такі щасливі дні, коли ти в голосі, сам відчуваєш, що співаєш добре, і публіка сприймає особливо, аплодують шалено, кидають квіти, викликають на "біс". Вийшов я на авансцену, нахиляюся, приймаю квіти… І раптом бачу — стоїть унизу… Ципа. У тій самій сорочечці, що була на ньому в той останній день, такий самий дванадцятирічний, як тоді. Стоїть, усміхається, аплодує… Все у мене попливло перед очима. Мабуть, я на якусь мить втратив свідомість. Але не впав. Хитнувся тільки. Прийшов до тями, дивлюсь — нема вже Ципи, якісь дівчата на тому місці одштовхують одна одну. Ну, думаю, привиділось, примарилось. Та й чого хвилюватися, — сам себе заспокоюю,— він же не погрожував тобі, навпаки, аплодував і усміхався. Я й заспокоївся. А потім і зовсім забув про той епізод.

Минули ці п'ять років. Мені вже заслуженого дали, уже й за кордоном гастролюю, по радіо, по телебаченню виступаю часто. Одне слово — усміхається фортуна. Що ще треба? І раптом… Дайте води, будь ласка.

— Будь ласка!.. Перепочиньте трохи, заспокойтесь.

Розділ XVIII

Григораш. І знову — Ципа.

— Так от… Раптом увечері до мене додому приходить Григораш. Три місяці тому. Без попередження, без дзвінка. Як сніг на голову. Одчиняю двері. Стоїть на порозі. Усміхається.

— Не пізнаєш?

Я його одразу впізнав. Хоч двадцять п'ять років не бачив. З того самого дня. Заціпенів — що йому треба?

А він безцеремонно заходить у квартиру. Обводить її пильним оком, усміхається нахабно:

— А ти, шмакодяв, не бідуєш. Ти в порядку. Та не дрейф, я не грабувати тебе прийшов.

Дивлюсь я на нього, і старий дитячий трепет перед ним охоплює мене.

Слова сказати не можу.

Сідає він, ногу на ногу, закурює, дивиться примружено, глузливо:

— А я тебе у тюрмі бачив… По телевізору. Карузо! Карррузо! — повторив розкотисто: — Але — компліменти потім. Спершу справа. Так от. Мені ваша допомога потрібна, шмакодяви. Твоя й капітана Пилипея. З ним я вже говорив.

Я нарешті подав голос:

— Що таке?

— Зараз розкажу. Тільки попереджаю. Справа серйозна. І люди в ній задіяні поважні. І тут, і за бугром. Хочеш ти, не хочеш, доведеться робити. Просто іншого кадра у мене зараз немає. Я так і сказав: "Карузо зробить". А раз я сказав, ти ж знаєш… — Він струсив попіл сигарети мені на плече.

Так, як і в дитинстві, він не питав згоди, він сам вирішив. І все.

— Що тобі треба? — ледь чутно прохарамаркав я.

— Нічого особливого. Треба, щоб ти поїхав за кордон і там передав дещо одному дяді. Фільм "Діамантова рука" бачив? От-от. Свою долю одержиш. Доля солідна.

Я похолов.

— Але… як же я поїду за кордон? Коли?

— Через три місяці. Є круїз по країнах Європи. Завтра ж почнеш оформляти путівку. У профспілці працівників культури вже домовлено. А до Одеси доїдеш з Пилипеєм. На теплоході я тобі передам усе, що треба. Отак! — Він підвівся, ще раз струсив попіл від сигарети, тепер уже на інше плече. Пішов до дверей, у дверях обернувся й сказав:

— Якщо ти мене закладеш, тебе заріжуть, Карузо. Просто — для інформації. Щоб ти не сумнівався. Буде жаль, ти непогано співаєш.

Він вийшов, навіть не попрощавшись. Я не спав усю ніч. Вранці побіг до Пилипея. Він був дома.

— Боюсь, що доведеться робити, — похмуро сказав мені Пилипей. — Навіть газети визнають, що організована злочинність — страшна річ. А тут ще й міжнародна мафія підпряглася. Коли нас з тобою поріжуть на шматки і одправлять малою швидкістю у різні кінці Радянського Союзу, міліція тільки поспівчуває, та й годі. Я ще хочу пожити.

Ви, звичайно, засуджуєте нас. Та й я б на вашому місці засуджував. Але ми просто боялися. Страшенно боялися за своє життя. І мали всі підстави.

Взагалі я не знаю, як би розгорталися події, якби не Ципа… Він з'явився раптом у філармонії, перед моїм концертом. Зайшов і сказав:

"Здоров, Сокирко! Привіт тобі від Вороного!" У тій самій сорочечці, такий самий дванадцятирічний, як тоді. Це було неймовірно. Це був жах. І головне — як він на мене дивився, яким тоном він це сказав: "Привіт тобі від Вороного!" І в погляді, і в словах, і в інтонації був глибокий докір — що ж ти, мовляв, робиш, я ж усе знаю… Я не витримав і втратив свідомість. Від потрясіння. І я ж не міг нічого сказати. Нікому. Не міг пояснити. Це ж треба було розказувати все. Все! І про Григораша. І про діаманти. Накликати собі смерть…

Я ще сподівався, що це в мене галюцинації від перевтоми, від нервового напруження. Але на другий день, на теплоході, коли я сказав про це Пилипею, він розказав мені про свій випадок: про несподівану появу Ципи на кормі, про ті ж самі слова, про те, як він упав за борт… Сумнівів не лишалося. Це було насправді.

Нас охопив панічний страх.

Що ж це таке? Як же це можливо?

І тут я згадав…

Колись я їхав в електричці, і позад мене хтось розповідав якусь дивну страшну історію. Про маленького хлопчика, якого колись убили. А через багато років до сусідів прийшов хлопчик із шрамом на скроні і почав доводити, що він і є той убитий. І так точно описував все, як було, і що де стояло, ніколи не бувши в хаті, одразу зорієнтувався і показав, де стояли меблі, яких уже не було, — аж волосся в сусідів ворушилося на голові од жаху…

Я не бачив того, хто розповідав цю історію, але й мені стало страшно. А люди ззаду говорили про цілковиту можливість таких речей, заговорили про душу, яка не вмирає, про переселення душ… Мені треба було вже виходити, і я пішов, не дослухавши, і так чогось і не обернувся — і не побачив оповідача…

І ще я згадав читану у дитинстві книжку англійського письменника Джеймса Баррі "Пітер Пен" — про хлопчика, який не хотів виростати, і назавжди лишився дитиною. І хоч це була повість-казка, а все-таки... Всі дива колись були казками, а потім стали дійсністю — і літаки, і телевізори, і комп'ютери... І щодня ми чуємо про якесь нове диво, яке стало дійсністю. І вже навіть академічна наука почала визнавати можливість ще вчора неможливого. Я десь недавно читав, що якийсь радянський вчений доводить, що наша цивілізація налічує не сотні тисячоліть, як завжди вважалося, а всього шість тисяч років — як у Біблії...

Одне слово, ми з Пилипеєм дійшли висновку, що ми не божевільні, не маримо, що незбагненно яким чином, але наш друг Ципа матеріалізувався у колишньому дитячому вигляді, і з цим треба рахуватися.

Було ясно, що Ципа щось знає про наші теперішні зв'язки з Григорашем і засуджує нас.

Але що нам було робити?

Григораш їхав разом з нами на теплоході. Він примусив Пилипея, щоб той взяв його до себе в каюту. Капітан має таке право везти в своїй каюті родича, товариша абощо. Григораш передав уже мені оті тюбики. Зайшов уночі до каюти, так щоб ніхто не бачив. Сказав, що на теплоході їде ще багато його спільників. Вони всі, мовляв, мусять оберігати мене, щоб зі мною нічого не трапилося аж до посадки в Одесі на інший корабель. Думаю, просто мене залякував.

Але й він злякався. Я бачив. Коли ми з Пилипеєм розказали йому про Ципу. Почав сміятися з нас, глузувати. Але в очах був страх.

А коли ми почали переконувати його, розлютувався:

— Заткніться! Чуєте! Якщо я побачу того вашого Ципу, я уб'ю його власними руками. І викину за борт. Ви що — хочете зірвати мені справу? Я й вас кінчу! Ідіоти!

Тієї ж ночі у вікно моєї каюти зазирнув Ципа.

Я мало не вмер з переляку.

Вранці сказав Пилипею. Він спершу вирішив зробити облаву. Я ледве вмовив його. Я боявся. Я тепер боявся всього на світі. Ті кляті тюбики з коштовностями не давали мені жити. Нарешті я не витримав.

Коли всі пішли на екскурсію, я заскочив до міжміської телефонної будки, набрав код, 02 і сказав оту фразу. Григораш не міг цього бачити. Вдень він не виходив з каюти капітана. І ні на які екскурсії не ходив.

Я вже навіть хотів, щоб мене заарештували. Аби тільки закінчилася ота мука. Тепер мені все байдуже.

Про одне лише благаю — знайдіть Ципу!.. Знайдіть! Благаю!.. Я не зможу на світі жити, якщо не зустрінуся з ним, не вимолю в нього пробачення…

— А по-моєму, це вже не обов'язково, — сказав капітан Горбатюк. — Людина кається не перед кимось, а головним чином перед власною совістю…

Розділ XIX

Клює, та не ловиться…

Женя й Вітасик ловили рибу на десятому причалі. Поплавці гойдалися на хвилях, їх зносило течією, і раз у раз доводилося закидати заново. Кльову не було.

— Невже це справді? — вже вкотре задавався питанням Вітасик. — Невже можливо, щоб людина не виростала, лишалася пацаном так багато років?

— А може, то син Ципи? Бувають же сини, точнісінько схожі на тата в дитинстві. Тато йому розказав свою історію, і він вирішив одплатити друзям-зрадникам.

— Та воно-то можливо, — кривився Вітасик. — Але… пам'ятаєш його слова: "Двадцять років не їв"…

— Ну, коли людина голодна, може сказати й — сто років не їв. Звичайна метафора.

— А очі! Ти пам'ятаєш його очі? Якісь особливі, недитячі. Я звернув увагу. Чесне слово.

— І куди він все-таки зник?

Женя знизав плечима.

— Стрибнув з теплохода, — почулося ззаду. Хлопці обернулися.

Ззаду стояв, усміхаючись, з вудочками на плечі Платоша. Вони й не почули, як він підійшов.

— Ти про… Ципу? — спитав Вітасик.

— Ну, не знаю… Ципа чи інший якийсь пацан. Тієї останньої ночі я вийшов на верхню палубу. Бачу — від шлюпки за трубу метнулася якась маленька постать. Потім наче з корми плюснуло щось у воду. Я підбіг — на кормі нікого. За кормою вода піниться, а далі темрява, не видно нічого. Може, здалося…

— Це він! — впевнено сказав Вітасик.

— Хтозна… — знизав плечима Платоша і раптом закричав: — Клює! Клює! Тягни! Ну!

Женя схопив вудлище, підсік, і на сонці заблискотіла довга вузька, як шабля, чехоня.

— Якби й таємницю можна було отак: — раз і на гачку, — усміхнувся Платоша. — Але таємницю, якщо вона справжня, так просто не вловиш. Справжня, пацани, таємниця клює, клює, та не ловиться…

Хлопці не відгукнулися.

Знову закинули вудочки і мовчали, про щось думаючи.

А з вікна каюти "Квітки-Основ'яненка", пришвартованого біля третього причалу, дивився на них, усміхаючись, якийсь хлопець.

Було далеченько, і обличчя не розгледіти…